
Provincie Utrecht
GRONDWATERPLAN
2008 - 2013

Deel I:
Hoofdpijnen

concept ontwerp

versie: 11 april 2007

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	3
BELEIDSLIJNEN	6
1. INLEIDING	9
1.1 Doel Grondwaterplan	9
1.2 Planperiode	9
1.3 Wettelijke basis	9
1.4 Plan-mer	9
1.5 De totstandkoming van het Grondwaterplan	10
1.6 Leeswijzer	10
2. DE NOODZAAK VOOR GRONDWATERBELEID	11
2.1 Niet overal is het grondwater op orde	11
2.2 Taken en rollen van de provincie veranderen	14
2.3 Het Grondwaterplan draagt bij aan oplossingen	15
3. STRATEGISCH BELEID	17
3.1 Strategische doelstelling	17
3.2 Vergunningverlening grondwateronttrekkingen	18
3.3 Grondwaterbescherming	21
3.4 Energievoorziening	24
3.5 Grondwater voor menselijke consumptie	25
3.6 Uitvoering	26
LIJST MET AFKORTINGEN	29
BIJLAGE A:	31
Actieprogramma	31
BIJLAGE B:	37
Samenvatting plan-mer	37

Samenvatting

- Inleiding**
- Grondwater is niet zichtbaar, maar dient wel veel belangen. Voor de bereiding van drinkwater is schoon grondwater nodig. Veel waardevolle natuur is afhankelijk van de stand van het grondwater en van de kwaliteit van opkwellend grondwater. Ook landbouw en bebouwing stellen eisen aan de grondwaterstand. Grondwater wordt bovendien opgepompt om bouwwerkzaamheden mogelijk te maken, of om te gebruiken als proceswater of voor beregening. Relatief nieuwe ontwikkelingen als ondergrondse opslag van energie maken ook steeds intensiever gebruik van grondwater. Belangen vormen soms ook een bedreiging voor andere belangen, doordat ze de stand of de kwaliteit van het grondwater beïnvloeden.
- Het Grondwaterplan beschrijft hoe wij als provincie Utrecht in de periode 2008 – 2013 de beschikbare voorraad zoet grondwater beschermen en het gebruik ervan reguleren. Wij formuleren beleidslijnen die wij hanteren bij het uitvoeren van onze grondwatertaken en acties die wij ondernemen om het grondwaterbeleid te realiseren. Omdat de (grond)waterwereld sterk in beweging is, zijn dat deels ook onderzoeksacties die de komende jaren als basis moeten dienen voor toekomstige actualisering van beleid. De provincie is zeker niet de enige partij, die invloed heeft op het realiseren van de grondwaterdoelen, daarom wordt ook beschreven wat van andere partijen verwacht wordt.
- Provinciale taken**
- De provinciale taken en bevoegdheden op het gebied van grondwater komen voort uit diverse wetten.
- Wij formuleren beleid ten aanzien van het grondwaterbeheer in de provincie (Wwh, Wm)
 - Wij zijn verantwoordelijk voor vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen (Gww).
 - Waar nodig stellen wij regels ter bescherming van de grondwaterkwaliteit in het algemeen en specifiek voor drinkwaterwinning waartoe wij beschermingszones kunnen instellen in de PMV (Wm).
 - Vanuit de Wet ruimtelijke ordening hebben wij een specifieke rol in het toekennen van functies (Streekplan).
 - In het proces van de Watertoets adviseren wij over grondwateraspecten in ruimtelijke plannen (Wro).
- Voorliggend plan brengt al deze grondwatertaken, die voorheen beschreven stonden in afzonderlijke plannen voor het eerst bijeen in één Grondwaterplan. Door het beleid voor kwantiteit en kwaliteit samen te voegen wordt het grondwaterbeheer in meer samenhang behandeld. Het Grondwaterplan is zowel een uitwerking van het *Waterhuishoudingsplan* als van het *Milieubeleidsplan*.
- Nieuwe ontwikkelingen**
- Het plan speelt in op recente ontwikkelingen als veranderende wetgeving, Europese richtlijnen (Kaderrichtlijn Water, Grondwaterrichtlijn, Natura 2000), de nieuwe aanpak van verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden) en het toenemend gebruik van de ondergrond voor winning van energie.
- Leeswijzer**
- De hoofdlijnen van het grondwaterbeleid en ons actieprogramma staan beschreven in deel I van het Grondwaterplan. Deel II beschrijft in detail de uitwerking en doorvertaling van de hoofdlijnen naar operationeel beleid. Ook de acties uit het actieprogram-

ma zijn hier verder uitgewerkt in specifieke activiteiten. Dit tweede – operationele deel – is met name bedoeld voor degenen die in de dagelijkse praktijk met het grondwaterbeleid te maken hebben zoals medewerkers van provincie, gemeenten, waterschappen en waterleidingbedrijven maar ook bronneerders, agrariërs, natuurorganisaties, bedrijven en adviesbureaus.

Beleid

Hoofddoel

Het hoofddoel van ons grondwaterbeleid is:

De hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater is geschikt voor duurzaam gebruik door mens en natuur. Informatie daarover is zodanig inzichtelijk dat de samenleving daarmee rekening kan houden en het provinciaal bestuur daaraan sturing kan geven.

De toestand van het grondwater moet voldoen aan de doelen die Europese richtlijnen als KRW, Grondwaterrichtlijn (drinkwater en natuur) en Natura 2000 stellen of die landelijk zijn opgelegd (bijv. realiseren van doelen in TOP-gebieden voor verdrogingsbestrijding). Verder moeten ook de andere belangen als landbouw en bebouwing voldoende beschermd worden.

Ten behoeve van kwetsbare functies kan het nodig zijn beschermde gebieden in te stellen. Wij zijn echter terughoudend in het aanwijzen van gebieden waarvoor bijzonder beleid geldt en stellen alleen regels daar waar dat echt nodig.

Vergunningen-beleid onttrekkingen

Grondwateronttrekking kan negatieve gevolgen hebben voor andere belangen. Via vergunningverlening en handhaving reguleren wij grondwateronttrekkingen. Wij beoordelen onttrekkingen op negatieve effecten voor andere belangen. Ten behoeve van de belangenafweging delen wij onttrekkingen in naar hoogwaardig, middelwaardig en laagwaardig gebruik. Onttrekken van grondwater voor laagwaardiger gebruik vinden wij minder gewenst. Hierbij sturen wij aan op de inzet van alternatieven. Ook is deze indeling een hulpmiddel bij de belangenafweging tussen winningen onderling. Na invoering van de Waterwet (vermoedelijk in 2009) worden de waterschappen verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de vergunningverlening voor onttrekkingen.

Grondwater-bescherming

Ons grondwaterbeleid is gericht op het behalen van de goede chemische toestand (ten behoeve van natuur en drinkwater), conform de doelstellingen van de KRW. Meststoffen (onder meer stikstof en fosfaat), bestrijdingsmiddelen, gechloreerde oplosmiddelen en andere ongewenste stoffen worden plaatselijk in het grondwater aangetroffen met concentraties die de normen overschrijden.

Het rijk stelt algemene regels voor de 'basisbescherming' van de grondwaterkwaliteit. Onze inzet spitst zich toe op gebieden rondom drinkwaterwinningen om daar het gebruik van ongewenste stoffen sterker te reguleren. Dit doen we met regelgeving voor de grondwaterbeschermingsgebieden (PMV), dan wel door andere partijen te stimuleren om maatregelen te nemen. Tot dusver hebben wij alleen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening milieubeschermingsgebieden ingesteld, omdat we terughoudend willen zijn in het aanwijzen van deze gebieden. Om de Natura 2000 doelen (die anno 2007 vastgesteld worden) te realiseren kan het echter nodig zijn dat we toch nieuwe beschermingsgebieden instellen. We onderzoeken dit in de planperiode.

Bij bedrijven (anders dan drinkwaterbedrijven) die grondwater onttrekken voor menselijke consumptie houden we de vinger aan de pols wat betreft de kwaliteit van het gewonnen water. In gevallen waar de KRW aanleiding geeft tot aanvullende bescherming wegen wij de kosten van bescherming af tegen het belang van de winning. Gebruik van leidingwater is een alternatief, waarvan wij de inzet af kunnen dwingen door vergunningen niet te verlenen / in te trekken.

Ons preventieve beleid gaat uit van het ontmoedigen van gebruik van ongewenste stoffen of technieken. Hiertoe hebben wij een handreiking bijzondere zorgplicht voor grondwaterbeschermingszones opgesteld. Verder benutten we onze adviesrol in de Watertoets om ongewenste ontwikkelingen voor de grondwaterkwaliteit te voorkomen.

Omdat anno 2007 niet alle consequenties van de KRW duidelijk zijn, bekijken we in de planperiode welke extra maatregelen nodig zijn om de KRW-doelen te kunnen halen.

Drinkwater	Wij vinden grondwater bij uitstek geschikt als bron voor de openbare drinkwatervoorziening. Onttrekken van grondwater voor dit doel beschouwen wij als hoogwaardig gebruik van grondwater, dat toegestaan wordt mits er geen onaanvaardbare aantasting van andere belangen optreedt.
Energiewinning uit de bodem	De toepassing van energiewinning uit grondwater is de laatste jaren in een stroomversnelling gekomen. Wij staan hier positief tegenover omdat hiermee de CO ₂ uitstoot wordt beperkt. Er zijn echter ook potentiële risico's voor de kwaliteit van het grondwater: Om deze reden staan wij beide vormen van energiewinning (Koude-warmte opslag en bodemwarmtewisselaars) uit de bodem niet toe in de nabijheid van drinkwateronttrekkingen. Verder stellen we voorwaarden aan de toepassing.
Sturingsinstrumenten	Voor de uitvoering van ons beleid gebruiken we vier sturingsinstrumenten. Ten eerste regelgeving (verboden, vergunningen, handhaving). We houden regelgeving zo beperkt mogelijk, maar handhaven de regels strikt en spreken partijen aan op hun eigen verantwoordelijkheid (bijv. via de bijzondere zorgplicht) om aantasting van de grondwaterkwaliteit te voorkomen. Ten tweede gebruiken wij de ruimtelijke ordening om te voorkomen dat functies via het grondwatersysteem negatief effect hebben op kwetsbare belangen elders. Hiertoe hebben we het instrument systeemanalyse ontwikkeld als uitwerking van de lagenbenadering in het streekplan. Ten derde passen we diverse vormen van flankerend beleid toe, zoals het stimuleren van anderen en door samenwerking te initiëren met partijen die het grondwater (kunnen) beïnvloeden. Wij stellen verder een provinciale grondwaterbegeleidingsgroep op. Tot slot verzamelen wij informatie om ons beleid te onderbouwen, te evalueren en zonodig aan te scherpen. Wij stellen een meerjarig (voortschrijdend) actieprogramma grondwater op, waarover we jaarlijks voortgangsrapportages uitbrengen.

Beleidslijnen

De beleidslijnen uit het Grondwaterplan zijn hieronder achter elkaar gezet. Het cijfer achteraan verwijst naar het nummer van de bladzijde waar de beleidslijn is te vinden. De cursieve beleidslijnen geven aan dat een beleidslijn nieuw is of aangepast ten opzichte van het beleid van de vorige plannen.

Algemeen

- Beleidslijn 1: *De strategische doelstelling van het Grondwaterplan is: de hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater is geschikt voor duurzaam gebruik door mens en natuur. Informatie daarover is zodanig inzichtelijk dat de samenleving daarmee rekening kan houden en het provinciaal bestuur daaraan sturing kan geven. Dit alles onder de randvoorwaarden van de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn (pag. 17).*
- Beleidslijn 2: Wij zijn terughoudend in het aanwijzen van gebieden met een bijzonder grondwaterbeleid en/of -regelgeving als daar geen duidelijke noodzaak toe is (pag. 17).
- Beleidslijn 3: De hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater in de beschermde gebieden voldoen in 2015 aan de doelen van de KRW, de Grondwaterrichtlijn en aan andere communautaire wetgeving (pag. 18).

Grondwateronttrekkingen

- Beleidslijn 4: Wij reguleren grondwateronttrekkingen zodanig dat er een doelmatige verdeling van de beschikbare grondwaterhoeveelheid is en beperken zoveel mogelijk de negatieve effecten op andere belangen door het onttrekken van grondwater (pag. 18).
- Beleidslijn 5: Wij beoordelen vergunningaanvragen voor het onttrekken van grondwater op de effecten op het grondwater en daarvan afhankelijke belangen. Wij hanteren geen regionale onttrekkingsplafonds (pag. 18).
- Beleidslijn 6: *Wij hanteren een indeling van de grondwateronttrekkingen in winningen voor hoogwaardig, middelwaardig en laagwaardig gebruik. Criteria zijn de vereiste kwaliteit van het te onttrekken water en de vraag of er een openbaar belang wordt gediend. Naarmate het gebruiksdoel een hogere kwaliteit vereist en/of een openbaar doel dient, kennen wij er een groter belang aan toe (pag. 19).*
- Beleidslijn 7: *Wij beperken laagwaardig gebruik van grondwater door via het vergunningenbeleid aan te sturen op inzet van alternatieven voor dit gebruik (pag. 19).*
- Beleidslijn 8: *Als het verlenen van een onttrekkingsvergunning voor hoogwaardig gebruik wordt gehinderd door een bestaande onttrekking met een laagwaardiger gebruik, overwegen wij de vergunning voor het laagwaardiger gebruik in te trekken (pag. 19).*
- Beleidslijn 9: Vergunningaanvragen en procedures voor intrekking van vergunningen, worden beoordeeld aan de hand van specifieke toetsingskaders en criteria voor het vergunningenbeleid (pag. 20).

Grondwaterbescherming

- Beleidslijn 10: *Wij zijn terughoudend om beschermingszones in te stellen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit voor bedrijfsmatige consumptieve winningen (pag. 21).*

- Beleidslijn 11: *Wij zijn terughoudend om beschermingszones in te stellen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit van natuurgebieden (pag. 22).*
- Beleidslijn 12: *De mate van regelgeving t.a.v. activiteiten binnen de grondwaterbeschermingszones (drinkwater) stemmen wij af op de kwetsbaarheid van de specifieke locatie (pag. 23).*
- Beleidslijn 13: *De kwaliteit van het ruwwater van de onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening moet ten minste op het niveau blijven van 2004 (pag. 24).*

Energiewinning uit de bodem

- Beleidslijn 14: *Wij stimuleren de toepassing van KWO en beperken daarbij de risico's van KWO voor de grondwaterkwaliteit (pag. 24).*
- Beleidslijn 15: *Toepassing van bodemwarmtewisselaars sluiten wij uit in de grondwaterbeschermingsgebieden en in de boringsvrije zones (pag. 24).*

Drinkwatervoorziening

- Beleidslijn 16: *Wij vinden grondwater bij uitstek geschikt als bron voor de openbare drinkwatervoorziening. Onttrekken van grondwater voor dit doel beschouwen wij als hoogwaardig gebruik van grondwater, dat toegestaan wordt mits er geen onaanvaardbare aantasting van andere belangen optreedt (pag. 25).*
- Beleidslijn 17: *Wij wijzen geen reserveringsgebieden voor toekomstige drinkwaterwinningen aan (pag. 25).*
- Beleidslijn 18: *Het inzetten van onttrekkingen voor menselijke consumptie om grondwateroverlast in stedelijk gebied te bestrijden achten wij ongewenst. Wij zien geen problemen voor andere winningen in combinatie met bestrijding van grondwateroverlast (pag. 25).*
- Beleidslijn 19: *Indien de kwaliteit van het gewonnen water bedreigd wordt bij bedrijfsmatige winningen voor menselijke consumptie, is het staken van de winning en overstappen op andere waterbronnen een alternatief dat nadrukkelijk in overweging genomen moet worden en dat in het uiterste geval via het intrekken van vergunningen afgedwongen kan worden (pag. 25).*

Uitvoering

- Beleidslijn 20: *We organiseren in milieubeschermingsgebieden gebiedsgerichte handhaving en zullen er regelmatig over rapporteren (pag. 26).*
- Beleidslijn 21: *Om een adequaat beschermingsniveau in de milieubeschermingsgebieden te bewerkstelligen werken we nauw samen met de gemeenten (pag. 26).*
- Beleidslijn 22: *Als ondergronds- of bovengronds ruimtegebruik tot problemen leidt waar functies via het grondwatersysteem onevenredige schade van ondervinden, overwegen we om instrumenten in te zetten op grond van de nieuwe Wro, de Waterwet en de Wet milieubeheer, zoals door algemeen verbindende voorschriften (pag. 26).*
- Beleidslijn 23: *Wij organiseren de samenwerking met relevante organisaties om in de planperiode doelen uit het grondwaterplan te halen. Wij vormen daartoe o.a., uiterlijk in 2010, de begeleidingsgroep grondwaterbescherming om tot een brede grondwaterbegeleidingsgroep (pag. 27).*
- Beleidslijn 24: *Wij maken een meerjarig (voortschrijdend) uitvoeringsprogramma grondwater waarin zowel kwaliteit als kwantiteit is opgenomen (pag. 27).*

1. Inleiding

1.1 Doel Grondwaterplan

Grondwater is van groot belang voor onze samenleving, omdat zowel de kwaliteit als de kwantiteit ervan essentieel zijn voor allerlei functies (zoals drinkwater, grondwaterafhankelijke natuur, landbouw en bebouwd gebied) en activiteiten (zoals energiewinning uit de bodem en bouwen onder de grondwaterspiegel).

Het Grondwaterplan geeft aan hoe wij de beschikbare voorraad zoet grondwater beschermen en beheren. Het integreert het beleid voor grondwaterkwantiteit en -kwaliteit, zoals de Kaderrichtlijn Water verlangt.

Wij reguleren onttrekkingen van grondwater door middel van vergunningenbeleid, beschermen de kwaliteit van het grondwater in milieubeschermingsgebieden en maken beleid voor activiteiten die de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit kunnen beïnvloeden. Het Grondwaterplan beschrijft zowel de hoofdlijnen van het grondwaterbeleid (strategisch niveau, deel I) als de uitwerking daarvan op operationeel niveau (deel II).

1.2 Planperiode

Het Grondwaterplan heeft – na vaststelling door Provinciale Staten – een doorlooptijd van zes jaar: van 2008 tot 2013. Gedurende de planperiode wordt het Grondwaterplan mogelijk aangepast in verband met de Kaderrichtlijn Water (KRW) en als gevolg van de nieuwe Waterwet.

De implementatie van de Kaderrichtlijn is nog gaande bij de vaststelling van dit plan. Eind 2009 worden de stroomgebiedbeheersplannen vastgesteld. Het Grondwaterplan zal daarna mogelijk op onderdelen worden geactualiseerd. Dit zal vooral betrekking hebben op de uitwerking van het beleid.

1.3 Wettelijke basis

Dit Grondwaterplan is een actualisering van de beleidsplannen *Beheerplan Grondwaterkwantiteit (1996)* en *Zuiver drinkwater uit de grond – PMP-Uitwerkingsplan grondwaterbescherming 2001 – 2008*. Het vormt een aanvulling op het strategische beleid van ons *Waterhuishoudingsplan 2005 – 2010* en *Provinciaal Milieubeleidsplan 2004 – 2008*.

De wettelijke grondslag van het Grondwaterplan is de Wet op de waterhuishouding (Wwh; binnenkort Waterwet); de Grondwaterwet (Gww; binnenkort Waterwet) en de Wet milieubeheer (Wm). Sommige formele zaken zijn, op basis van deze wetten, in de grondwaterverordening (GWV) en de provinciale milieuverordening (PMV) opgenomen.

Aanvullend zetten wij ter ondersteuning van onze grondwatertaken het ruimtelijk beleid in op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening. Enerzijds betreft dit eigen beleid in ons streekplan, anderzijds betreft het de watertoets waar wij adviseren over grondwateraspecten in bestemmingsplannen.

1.4 Plan-mer

Voor het grondwaterplan is een plan-mer uitgevoerd op basis van de mer-regeling, die hoort bij de Wet tot wijziging van de Wet milieubeheer (5 juli 2006). De wetswijziging is de implementatie van de uitvoering van een Europese richtlijn (27 juni 2001). Doel van een plan-mer is om in een vroeg stadium van de planvorming de milieueffecten van het Grondwaterplan in beeld te brengen.

De mer-plicht geldt voor het Grondwaterplan omdat dit plan kaderstellend is voor de afgifte van Grondwaterwetvergunningen (als bedoeld in de Grondwaterwet) die betrekking hebben op de winning van meer dan 1,5 miljoen m³ per jaar. De beoordeling van de milieugevolgen zoals die in de plan-mer wordt uitgevoerd sluit aan bij het detailniveau van het grondwaterplan en vindt, op hoofdlijnen en op basis van bestaande kennis en informatie, plaats.

De eerste stap in de plan-mer is geweest het raadplegen van instanties om de reikwijdte en het detailniveau te bepalen van de informatie die in het milieurapport moet worden opgenomen. Deze raadpleging heeft in oktober 2006 plaatsgevonden. Op basis hiervan daarop is de plan-mer uitgevoerd. Het plan-mer (het rapport waartoe de plan-mer heeft geleid) wordt, gelijk met het Grondwaterplan, ter inzage gelegd. De conclusie van het plan-mer is dat het grondwaterplan voldoende waarborgen biedt om nadelige gevolgen voor het milieu te voorkomen.

In bijlage A is de samenvatting van het plan-mer opgenomen.

1.5 De totstandkoming van het Grondwaterplan

Het Grondwaterplan is opgesteld door de Provincie Utrecht. De inbreng van andere organisaties is daarbij onmisbaar geweest. Waterschappen, waterleidingbedrijven, gemeenten, buurprovincies, natuur- en milieuorganisaties, land- en tuinbouworganisaties en relevante maatschappelijke organisaties zijn via een klankbordgroep betrokken geweest bij de totstandkoming van het plan.

Gedeputeerde Staten geven voorliggend Ontwerp Grondwaterplan en bijbehorend plan-mer vrij voor inspraak in juni 2007. Op basis van de inspraakreacties stelt de provincie een Nota van Beantwoording op en wordt het Grondwaterplan eventueel bijgesteld. In het definitieve besluit over het Grondwaterplan wordt een motivering opgenomen, die aangeeft wat er is gedaan met de informatie uit de plan-mer en de inspraak. Provinciale Staten stellen vervolgens, waarschijnlijk eind 2007, het definitieve Grondwaterplan vast.

1.6 Leeswijzer

Het Grondwaterplan is opgebouwd uit twee delen:

Deel I Hoofdlijnen van het beleid

Deel I beschrijft de hoofdlijnen van het provinciaal grondwaterbeleid en is met name bedoeld voor bestuurders en degenen die snel een overzicht willen krijgen van het grondwaterbeleid in de provincie Utrecht.

Hoofdstuk 1 gaat in op het wettelijke en organisatorische kader. In hoofdstuk 2 wordt de noodzaak voor provinciaal grondwaterbeleid verklaard. Het hoofdstuk beschrijft de relatie tussen verschillende belangen/activiteiten en het grondwater; welke knelpunten hierbij optreden en in hoeverre deze knelpunten aanleiding zijn om het beleid voort te zetten dan wel aan te passen of op onderdelen nieuw beleid te formuleren.

De hoofdlijnen van ons strategisch grondwaterbeleid staan beschreven in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de voorgenomen acties voor de planperiode.

Deel II Operationeel beleid en toelichting

Deel II beschrijft een uitvoeringsgerichte uitwerking van ons strategisch beleid uit deel I en welke instrumenten wij hebben om het grondwaterbeleid vorm te geven en te handhaven. Deel II is vooral bedoeld voor degenen die in de dagelijkse praktijk met het grondwaterbeleid te maken hebben zoals waterschappen, gemeenten en waterleidingbedrijven maar ook bronneerders, agrariërs, natuurorganisaties, adviesbureau's, bedrijven etc.

2. De noodzaak voor grondwaterbeleid

Grondwater is geen zichtbaar deel van de leefomgeving. Toch dient grondwater veel belangen. In de provincie Utrecht is het dé bron voor drinkwaterbereiding. Landbouw en bebouwing stellen eisen aan de grondwaterstand. Veel waardevolle natuur is niet alleen afhankelijk van de stand van het grondwater, maar ook van de kwaliteit van opkwellend grondwater. Grondwater wordt bovendien opgepompt om bouwwerkzaamheden mogelijk te maken, of om te gebruiken als proceswater of voor beregening. Relatief nieuwe ontwikkelingen als ondergrondse opslag van energie maken ook steeds intensiever gebruik van grondwater. Al deze belangen zijn afhankelijk van het grondwater. Helaas vormen ze soms ook bedreigingen voor andere belangen, doordat de stand of de kwaliteit van het grondwater beïnvloed wordt. Om al die belangen rond grondwater duurzaam op elkaar af te stemmen is beleid nodig. Voor een deel bestaat dat al, voor een ander deel moet het worden bijgesteld en voor nieuwe ontwikkelingen moet beleid worden geformuleerd. De Provincie heeft hierin een belangrijke rol. Ons beleid om waar nodig het grondwater te beschermen en het gebruik te reguleren is vastgelegd in dit nieuwe Provinciale Grondwaterplan.

2.1 Niet overal is het grondwater op orde

Om nu en later optimaal gebruik te kunnen maken van grondwater, of er geen last van te hebben, moet grondwater aan enige voorwaarden voldoen: er moet voldoende voorraad zijn, het moet de juiste kwaliteit hebben en de grondwaterstand moet niet te hoog en niet te laag zijn.

Met de totaal beschikbare voorraad is het in Utrecht wel in orde. De totale hoeveelheid neerslag die de bodem in sijpelt en het grondwater aanvult is ongeveer vijf keer groter dan de hoeveelheid onttrokken grondwater; de voorraad blijft dus op peil. Er moet een bepaalde basiskwaliteit zijn om bijvoorbeeld ook bij veranderende functies of in de verre toekomst gebruik te kunnen maken van grondwater. In gebieden met functies die extra afhankelijk zijn van een goede kwaliteit, kunnen bovendien gebiedsspecifieke eisen gelden. Een voorbeeld hiervan zijn de grondwaterbeschermingsgebieden rondom onttrekkingen voor de bereiding van drinkwater. De gewenste grondwaterstand verschilt ook van gebied tot gebied, afhankelijk van de functie van dat gebied. Vergelijk bijvoorbeeld een gebied met natte, kwelafhankelijk natuur, met een nieuwbouwwijk of een landbouwgebied.

Niet overal voldoet het Utrechtse grondwatersysteem aan deze voorwaarden. In gebieden waar nu wellicht geen problemen zijn, kunnen straks activiteiten plaatsvinden die een bedreiging voor het grondwatersysteem vormen. Een complicerende factor is dat het grondwater traag stroomt en dat het een dynamisch systeem is. Dit betekent bijvoorbeeld dat een recente ingreep op de Heuvelrug pas vele jaren later merkbaar is in een drinkwaterwinning; of dat een ingreep resulteert in een verandering van de grondwaterstroming en zo weer een verontreinigingspluim kan doen verplaatsen. Om effectieve maatregelen en beleid te kunnen opstellen is inzicht in het functioneren van dit dynamisch systeem onmisbaar. In Nederland is de kennis van de opbouw van de ondergrond en van het grondwatersysteem groot. Zowel de ondergrond als de bovengrond worden steeds intensiever gebruikt; dit vraagt in toenemende mate om meer gedetailleerde kennis van die ondergrond en het grondwater.

Schoon grondwater schoon houden

De provincie Utrecht beschikt over grote voorraden zoet grondwater van goede kwaliteit. Op sommige locaties (bijvoorbeeld in Woudenberg) is het opgepompte grondwater zo schoon dat het na een minimale behandeling al geschikt is als drinkwater. Al jaren spannen wij ons in om dat ook zo te houden. Met preventief beleid voorkomen we dat (bijvoorbeeld bij bedrijfsmatige activiteiten)

verontreinigingen in het grondwater terecht komen. We zorgen ervoor dat de beschermende werking van afsluitende bodemlagen intact blijft. Recent zijn daar de verplichtingen uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) bijgekomen: achteruitgang van de kwaliteit van het grondwater moet aantoonbaar worden voorkomen en daar waar nodig de moet de grondwaterkwaliteit daadwerkelijk worden verbeterd. De Kaderrichtlijn stelt daarmee nieuwe eisen aan het (preventief) beleid.

Verontreinigingen wegnemen en nieuwe voorkomen

In sommige delen van de provincie is het grondwater niet meer zo schoon en moeten de drinkwaterleidingbedrijven investeren in technieken en middelen om het opgepompte water te ontdoen van schadelijke stoffen. Problemen met historische verontreinigingen uit puntbronnen (met name gechloreerde oplosmiddelen als tri en per) doen zich vooral voor in en om bebouwd gebied. In de loop van de jaren tachtig zijn veel verontreinigde locaties aan het licht gekomen en is de bodemsaneringsoperatie op gang gekomen. Gezien de omvang van de problematiek moet er de komende jaren nog veel gebeuren. Daarnaast betekent het wegnemen van de verontreinigingsbron niet dat daarmee ook de problemen voor de drinkwatersector direct voorbij zijn. Ook al wordt de waterkwaliteit beter, dan nog duurt het, bijvoorbeeld in Zeist, jaren voordat de kwaliteit van het opgepompte grondwater voldoende is. Dit komt door de trage stroming van het grondwater. Voor andere winlocaties geldt zelfs dat de verontreinigingspluim nog niet bij de winning is aangekomen en dat de kwaliteit van het onttrokken grondwater de komende jaren nog achteruit gaat.

Naast puntbronnen zijn er ook bronnen van verontreiniging waarvan niet zo duidelijk is waar deze exact liggen, of die zich over een groot gebied uitstrekken. Zo worden in een aantal drinkwaterwinningen nitraat of resten van bestrijdingsmiddelen aangetroffen. Deze stoffen zijn afkomstig uit de landbouw en uit stedelijk gebied waar chemische onkruidbestrijding de boosdoener is. Een ander voorbeeld van deze zogenaamde diffuse bronnen is verontreiniging door afstromend water van infrastructuur, waardoor PAK's, olie, zware metalen en bestrijdingsmiddelen in het grondwater terecht kunnen komen. Deze diffuse verontreinigingen zijn erg moeilijk te saneren. Het beleid richt zich met name op het voorkomen van verdere verontreinigingen.

Om het grondwater dat wordt onttrokken voor de openbare drinkwatervoorziening optimaal te beschermen tegen nieuwe verontreinigingen hebben we rondom drinkwateronttrekkingen grondwaterbeschermingszones ingesteld, waar regels gelden bovenop het generieke beleid. En buiten deze grondwaterbeschermingszones bekijken we via het spoor van de ruimtelijke ordening of het gezien de kwetsbaarheid van het grondwatersysteem verantwoord is om bepaalde functies of activiteiten te ontwikkelen. Daarnaast maken we afspraken met andere overheden en doelgroepen om bijvoorbeeld verdere diffuse verontreinigingen te voorkomen.

Nieuwe technieken leiden tot nieuw beleid

Met het ontwikkelen van nieuwe technieken ontstaan er ook nieuwe risico's. Dit betekent dat onderzoek naar risico's en het aanpassen van beleid een continu proces is. Voorbeelden van nieuwe ontwikkelingen zijn de trend om vaker ondergronds te bouwen, en de relatief nieuwe techniek om energie in de bodem op te slaan middels systemen voor koude-warmteopslag (KWO). De groei van het aantal KWO systemen noopte de Provincie de afgelopen jaren om nieuw beleid te ontwikkelen. Een ander voorbeeld is de toepassing van een stof als MTBE: sinds het begin van de jaren negentig wordt MTBE als loodvervanger gebruikt in autobrandstoffen, in een poging de uitstoot van schadelijke uitlaatgassen te verminderen. Helaas heeft MTBE een negatieve invloed op de smaak en geur van water en wordt de stof nu al aangetroffen in het opgepompte grondwater voor de drinkwatervoorziening. Op basis van de beschikbare kennis van het grondwatersysteem was de verwachting dat het nog jaren zou duren voordat deze relatief nieuwe stof in het opgepompte grondwater aangetroffen zou worden. In de grondwaterbeschermingszones van de pompstations Woerden en Groenekan is vrij recentelijk echter gebleken dat verontreinigingen het gebied ook binnenkomen via het oppervlaktewater.

Een belangrijk instrument bij het beschermingsbeleid is dan ook monitoring: hebben maatregelen de gewenste uitwerking of zijn er nieuwe bedreigingen voor het drinkwater waar maatregelen voor getroffen moeten worden?

Bij dit alles geldt dat de Kaderrichtlijn Water met een resultaatverplichting nieuwe eisen stelt aan het beleid dat we al voerden: de KRW verplicht ons bijvoorbeeld om zodanige maatregelen te nemen dat het grondwater uiterlijk in 2015 voldoet aan de kwaliteitsnormen en er met eenvoudige middelen drinkwater van te maken is. In 2009 moet al duidelijk zijn welke maatregelen nodig zijn om dit resultaat te bereiken.

Natuur lijdt onder verdroging

Problemen met de grondwaterkwaliteit hebben ook een directe uitwerking op natuurgebieden. Via het oppervlaktewater of via grondwaterstromen komen verontreinigingen in natuurgebieden terecht. Met name fosfaat en nitraat veroorzaken een te voedselrijk milieu, waarin waardevolle, maar kwetsbare plantensoorten niet kunnen gedijen.

Natuurgebieden vragen niet alleen een goede kwaliteit van het (grond)water, maar ook een juiste grondwaterstand. Elk natuurtype stelt specifieke eisen. In veel gebieden met 'natte' natuurtypen is de grondwaterstand te laag en/of is de kwaliteit van het grondwater te slecht. Utrecht vormt hierop geen uitzondering. Hier breekt zich een conflict tussen verschillende belangen. Vanaf de vroegste ontginningen van 'woeste gronden' voor agrarisch gebruik, of voor het bouwrijp maken van grond voor stedelijke bebouwing, zijn peilverlaging en drainage ingrepen geweest die grondwaterstandverlagingen tot gevolg hadden. Hetzelfde heeft jarenlang gegolden voor het onttrekken van grondwater. In het kleinschalig mozaïek van het Nederlandse landschap liggen de verschillende functies dicht tegen elkaar. De effecten van ingrepen beperken zich niet tot de grenslijnen van de functiescheidingen.

Verdroging anders aangepakt

Vanaf het einde van de jaren tachtig is veel onderzoek gedaan naar de verdrogende effecten van grote grondwateronttrekkingen, al dan niet in combinatie met de effecten van ingrepen in de oppervlaktewaterhuishouding. De oorzaak-gevolg relaties zijn inmiddels behoorlijk goed bekend; ook zijn er de afgelopen decennia al diverse maatregelen genomen. Specifiek voor grondwater is bijvoorbeeld het besluit genomen om enkele grote drinkwateronttrekkingen op de Heuvelrug te sluiten of te verminderen. Het onderzoek heeft ook aangetoond dat het in Utrecht wel mogelijk is om grondwater te blijven onttrekken, als maar goed wordt nagedacht over de ligging van de winningen ten opzichte van verdrogingsgevoelige natuur. Het beleid en het onderzoek lijken daarmee af te zijn. Echter de kaders veranderen; zo is in 2006 een nieuwe aanpak van de verdroging voorgesteld en in Europees verband worden nu harde eisen gesteld aan het halen van doelen in Natura 2000-gebieden. Dit betekent dat, ondanks eerdere inspanningen, het beleid voor grondwateronttrekkingen en van grondwaterbescherming in relatie tot deze natuurgebieden opnieuw tegen het licht gehouden moet worden en dat nieuwe maatregelen niet op voorhand zijn uit te sluiten.

Grondwater in de stad: lust en last

Voor grondwater in stedelijk gebied was traditioneel weinig aandacht. Het was handig dat sinds jaar en dag grondwater opgepompt kon worden voor de drinkwatervoorziening, maar verder was grondwater eigenlijk vooral lastig, omdat het bijvoorbeeld de aanleg van kelders of leidingen bemoeilijkt. De laatste jaren is duidelijk geworden dat er veel problemen zijn die te maken hebben met stedelijk grondwater: door het dempen van afvoerkanalen of door het beëindigen van grondwateronttrekkingen krijgen woningen te maken met vochtoverlast, worden tuinen zompig en verzakken wegen. Onttrekkingen, bijvoorbeeld voor het droog houden van een bouwkuip, kunnen ertoe leiden dat gebouwen zettingschade oplopen.

De stedelijke functies zelf brengen ook schade toe aan de grondwaterkwaliteit, waarvan natuur en drinkwatervoorziening weer last hebben. Zo veroorzaakt afstromend regenwater van drukke wegen

verontreiniging van de bodem en het grondwater met PAK's en zware metalen. Lekkende riolen verontreinigen bodem en grondwater. Chemische onkruidbestrijding resulteert in uitspoeling van bestrijdingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater. Om problemen in het rioolstelsel en de rioolwaterzuivering te voorkomen, wordt afstromend regenwater steeds vaker in de bodem geïnfiltreerd.

Om problemen in stedelijk gebied op te lossen dan wel te voorkomen is beleid nodig. Lange tijd was onduidelijk wie voor welke onderdelen verantwoordelijk was. De gemeenten krijgen een grotere verantwoordelijkheid toebedeeld die de komende jaren in samenwerking met waterschappen en provincie moet worden afgebakend. Als provincie adviseren we in RO-processen, onder andere via het Watertoetsproces. Daarbij maken we gebruik van de kennis van het grondwatersysteem om te bepalen waar uitbreiding of verandering van stedelijke en bedrijfsmatige activiteiten verantwoord is. Het gaat om de vraag of de functie geen ongewenste effecten veroorzaakt op het grond- en oppervlaktewater en om de vraag of de nieuwe functie op termijn met grondwateroverlast krijgt te maken. Daarnaast gaat het nadrukkelijk ook om de vraag of andere functies, die soms op relatief grote afstand benedenstrooms liggen, geen last krijgen van de nieuwe functie. We houden in de gaten of de kwaliteitsdoelstellingen van de KRW worden gehaald en voor grondwaterbeschermingszones stellen we aanvullende regels op ter voorkoming van verontreinigingen. De toepassing van nieuwe technieken en nieuwe materialen vraagt erom dat we continu de vinger aan de pols houden en waar nodig ons beleid aanpassen.

Verantwoord grondwater onttrekken

Al meer dan een eeuw wordt in de provincie Utrecht grondwater opgepompt om er drinkwater van te maken. Ook in industriële processen werd veel grondwater gebruikt. In de jaren zeventig ontstond het besef dat onttrekkingen gereguleerd moeten worden om de negatieve effecten te beperken. Sinds de invoering van de Grondwaterwet heeft de provincie via vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen een belangrijke taak gekregen. Door waterbesparende maatregelen en inzet van alternatieven zijn sindsdien de onttrekkingen voor industriële processen aanzienlijk afgenomen (van ruim 25 miljoen m³/jaar in het begin van de jaren zeventig naar circa 3 miljoen in de afgelopen jaren). De onttrekkingen door drinkwaterleidingbedrijven zijn sinds het begin van de jaren negentig gestabiliseerd; de afgelopen jaren is zelfs een lichte daling zichtbaar. In grote lijnen is het gebruik nu dusdanig gereguleerd dat grondwater vooral voor hoogwaardige doeleinden wordt benut en de effecten (ook van laagwaardig gebruik) beperkt zijn. Het doel voor de komende jaren is om dit in ieder geval zo te houden en alleen daar waar (lokaal) nog ongewenste effecten optreden als gevolg van de onttrekking van grondwater, werk te maken van het beperken van deze effecten. In de afweging tellen zaken mee als het (openbaar) belang van de onttrekking, de maatschappelijke kosten (bijvoorbeeld de noodzaak tot bescherming of de aantasting van andere belangen) en de mogelijkheden om alternatieven in te zetten.

2.2 Taken en rollen van de provincie veranderen

Genoemde knelpunten en ontwikkelingen geven een ruwe schets van de noodzaak om het beleid dat is gericht op evenwichtig en duurzaam grondwaterbeheer te versterken. De Provincie moet er als beheerder voor zorgen dat de beschikbare hoeveelheid grondwater doelmatig wordt verdeeld en de negatieve gevolgen van grondwatergebruik binnen de perken blijven. Verder moet het grondwater dat wordt onttrokken voor de drinkwatervoorziening en het grondwater waarvan waardevolle natuur afhankelijk is blijvend worden beschermd. Maar de provinciale rol is aan verandering onderhevig:

Meer doen met minder

Maatschappelijke ontwikkeling en economische groei binnen schaarse ruimte, verscherpen de grenzen tussen verschillende gebruiksfuncties meer en meer. Tegelijkertijd stellen we hoge eisen aan de kwaliteit van onze natuurlijke omgeving. Dat laatste ook onder invloed van ingrijpende Europese

richtlijnen, waarbij we afgerekend worden op behaald resultaat in plaats van geleverde inspanning. Om de strijdige belangen tussen economische groei en natuurlijke omgeving in balans te houden zijn regels nodig. De huidige trend van deregulering dwingt ons om deze beperkt in te zetten. Om meer te bereiken met minder regels, richten we ons grondwaterbeleid vooral op die belangen waar we als provincie ook echt een duidelijke rol hebben. Bijvoorbeeld bijzondere natuurgebieden (Natura 2000- en TOP-gebieden) en de grondwaterbeschermingszones rondom drinkwaterwinningen. Ook voor deze gebieden geldt dat we het aantal regels beperken en zo eenvoudig mogelijk houden.

Decentraal wat decentraal kan

Andere trends waar ook het (grond)waterbeheer mee te maken heeft, zijn decentralisering en een striktere scheiding van toezichthoudende / regisserende taken versus uitvoerende taken. Zo legt de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening de verantwoordelijkheid voor het bestemmen van gebieden nu grotendeels bij de gemeenten en concentreert de provinciale taak zich op gemeentegrensoverschrijdende belangen (zoals het opkomen voor natuurgebieden en het beschermen van grondwater voor de drinkwatervoorziening). Met het wegvallen van de toetsende rol van provincies om gemeentelijke bestemmingsplannen goed te keuren (nieuwe Wro) moeten we onze regierol verstreken en onze kennis meer in een adviserende rol toepassen (denk aan de Watertoets). We zorgen dat kennis over het grondwatersysteem en de effecten van ingrepen bij gemeenten bekend zijn, zodat duurzame keuzes gemaakt worden. In een beperkt aantal gevallen zullen we op grond van de nieuwe wet de aanwijzingsbevoegdheid inzetten, zelf het bestemmingsplan vaststellen of in een verordening regels stellen.

Ieder zijn eigen rol

De aankomende Waterwet (die tal van watergerelateerde wetten zal vervangen) bepaalt ook dat er op het gebied van grondwater een duidelijkere scheiding komt tussen uitvoerende en meer regisserende, kaderstellende en controlerende taken. De waterschappen worden verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen. Dit is geheel in lijn met ontwikkelingen van de laatste jaren, waarbij de waterschappen zich ontwikkelen van oppervlaktewaterbeheerder tot watersysteembeheerder. De gemeenten worden verantwoordelijk voor de feitelijke aanpak van problemen zoals het inzamelen en afvoeren van overtollig regen- en grondwater. De gemeenten zullen de plannen daarvoor opnemen in een verbreed rioleringsplan. De nieuwe structuur zorgt ervoor dat problemen niet worden doorgeschoven of blijven liggen, maar eindelijk eens worden aangepakt.

Bij invoering van de KRW was de verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheden niet meteen duidelijk. De implementatiewet voor de KRW en het *Besluit kwaliteitseisen en monitoring water* kennen de provincie een duidelijke rol toe in het vaststellen van regionale drempelwaarden, het verzamelen van (meet)gegevens en het rapporteren aan het rijk. Ook bij regionale ruimtelijke ontwikkelingen of bij bovengemeentelijke belangen zal de provincie haar rol als regisseur in grondwaterzaken tegenover andere overheden spelen. Duurzaam gebruik van de ondergrond zou in de toekomst, in het licht van de Beleidsbrief Bodem en de Beleidsbrief Ruimtelijke Ordening Ondergrond, kunnen leiden tot ondergronds bestemmen. In elk geval hebben wij wat grondwater betreft een zorgplicht voor natuurgebieden (waarbij we het accent leggen op TOP- en Natura 2000-gebieden) en drinkwaterproductie uit grondwater. Voor dit laatste aspect heeft VROM aangegeven dat de provincie de bescherming strenger ter hand moet nemen (o.a. met regels en gebiedsaanpak), dat gemeenten werk moeten maken van vergunningverlening en handhaving bij inrichtingen in grondwaterbeschermingszones en dat de milieu-inspectie hierop gaat toezien. VROM zal hiertoe een Leidraad grondwaterbescherming opstellen.

2.3 Het Grondwaterplan draagt bij aan oplossingen

De geschetste problematiek geeft aan dat er veel gebeurt om de hoeveelheid en de kwaliteit van het grondwater zodanig te houden en te krijgen dat het geschikt is en blijft voor duurzaam gebruik door

mens en natuur. Er zijn afspraken en regels. Nieuwe ontwikkelingen vereisen onderzoek en soms nieuwe afspraken. Om trends te signaleren en sturing te geven aan nieuwe ontwikkelingen moet actuele informatie over het grondwatersysteem beschikbaar zijn.

Het Grondwaterplan beschrijft wat de provincie wil met het grondwater, wat we de komende jaren zelf doen op het gebied van grondwaterbeheer en grondwaterbescherming en wat wij van andere partijen verwachten.

3. Strategisch beleid

3.1 Strategische doelstelling

Beleidslijn 1: *De strategische doelstelling van het Grondwaterplan is: de hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater is geschikt voor duurzaam gebruik door mens en natuur. Informatie daarover is zodanig inzichtelijk dat de samenleving daarmee rekening kan houden en het provinciaal bestuur daaraan sturing kan geven. Dit alles onder de randvoorwaarden van de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn.*

Anders gezegd gaat het er om de grondwatervoorraad te benutten, zonder deze wezenlijk aan te tasten of andere belangen te schaden, nu en in de toekomst. We zorgen er voor dat de hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater adequaat zijn om waardevolle natuur of andere kwetsbare functies (zoals winningen voor drinkwater) in stand te houden.

We willen de kenmerken van de ondergrond en het grondwatersysteem in beeld brengen. Daarnaast is het goed te weten wat de bestaande en gewenste functies en gebruik van de boven- en ondergrond zijn. Al deze informatie maakt duidelijk welke ruimtelijke ontwikkelingen goed passend zijn bij het grondwatersysteem en waar knelpunten zijn of te verwachten zijn.

Dit maakt zichtbaar of maatregelen, beleid of regelgeving nodig zijn. Overigens zijn wij terughoudend met het opleggen van regels, omdat de noodzaak daarvoor eerst moet worden aangetoond.

Doelstellingen WHP en PMP

De hoofddoelstelling uit het Waterhuishoudingsplan (2004) van de provincie Utrecht is:
'Wij willen een veilig en bewoonbaar land hebben en in stand houden. De provincie Utrecht streeft naar gezonde en veerkrachtige watersystemen en een duurzaam gebruik van water voor mens en natuur.'

In het Provinciaal Milieubeleidsplan (2003) zijn als doelstellingen opgenomen:
'Wij reduceren de verontreiniging vanuit diffuse bronnen zoveel dat in 2010 wordt voldaan aan de geldende normen voor de waterkwaliteit. Voor een aantal stoffen, en dan met name de gebiedseigen stoffen, is dit niet mogelijk en geldt een uitzondering.'

En:
'De kwaliteit van de bodem in de provincie is in overeenstemming met de gewenste functies van de bodem. De kwaliteit van het grondwater voldoet aan de KRW. De kwaliteit van de bodem en het grondwater mogen niet verslechteren ten opzichte van het niveau van 2004.'

Het *standstill-beginsel* – het op peil houden van de huidige hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater – is de minimale ambitie voor het beleid. Het kan echter nodig zijn om lokaal de grondwaterkwantiteit of –kwaliteit te verbeteren (*step forward*), bijvoorbeeld omdat er anders negatieve effecten optreden op natuur die van grondwater afhankelijk is.

Bijzondere gebieden

De diverse belangen spelen niet overal in dezelfde mate. Daarom maken wij een onderscheid in generiek beleid en beleid gericht op bijzondere gebieden. Bijzondere gebieden met gebiedsgericht beleid benoemen wij waar dit nodig is om kwetsbare belangen te beschermen, zoals natuur en water voor menselijke consumptie.

Beleidslijn 2: Wij zijn terughoudend in het aanwijzen van gebieden met een bijzonder grondwaterbeleid en/of -regelgeving als daar geen duidelijke noodzaak toe is.

De in dit Grondwaterplan genoemde bijzondere gebieden zijn:

- de beschermde gebieden volgens de KRW,
- de prioritaire gebieden voor verdrogingsbestrijding (zoals de TOP-gebieden) en
- de Utrechtse Heuvelrug.

In hoofdstuk 7 van deel II gaan we uitgebreid in op de bijzondere gebieden (en kaarten 1 t/m 4 in deel II).

De voor het Grondwaterplan relevante *beschermde gebieden* hebben betrekking op grondwaterwinningen voor gebruik voor menselijke consumptie en Natura2000-gebieden.

Alléén voor gebieden rond winningen voor drinkwater hebben wij milieubeschermingsgebieden (met milieuregels) ingesteld. De andere gebieden zijn wel relevant voor het grondwater, maar daarvoor zijn in principe geen (extra) grondwaterregels nodig.

Voor het bereiken van de “goede grondwatertoestand” geldt voor beschermde gebieden de volgende doelstelling:

Beleidslijn 3: De hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater in de beschermde gebieden voldoen in 2015 aan de doelen van de KRW, de Grondwaterrichtlijn en aan andere communautaire wetgeving.

Indien uit analyse blijkt dat de doelstelling in 2015 niet realiseerbaar is, zal in het stroomgebiedbeheersplan (2009) worden aangegeven of dit leidt tot fasering, doelverlaging of beëindiging van de status als beschermd gebied, uiteraard mits juridisch goed onderbouwd.

3.2 Vergunningverlening grondwateronttrekkingen

Inleiding

Beleidslijn 4: Wij reguleren grondwateronttrekkingen zodanig dat er een doelmatige verdeling van de beschikbare grondwaterhoeveelheid is en beperken zoveel mogelijk de negatieve effecten op andere belangen door het onttrekken van grondwater.

Een belangrijk instrument hierbij is de vergunningverlening. Wij verlenen selectief vergunningen voor grondwateronttrekkingen door bij iedere aanvraag de afweging te maken tussen de noodzaak tot onttrekking enerzijds en de negatieve effecten op andere belangen anderzijds. Voor onttrekkingen hebben wij een algemeen beoordelingskader en afhankelijk van het gebruiksdoel en het belang dat mogelijk een negatief effect ondervindt, ook nog specifieke kaders.

Beleidslijn 5: Wij beoordelen vergunningaanvragen voor het onttrekken van grondwater op de effecten op het grondwater en daarvan afhankelijke belangen. Wij hanteren geen regionale onttrekkingsplafonds.

De relatie tussen ingreep (onttrekking) en effect (o.a. grondwaterstandverandering, kwelverandering) is niet eenduidig. Deze wisselwerking is sterk afhankelijk van het lokale grondwatersysteem en de diepte waarop het grondwater wordt onttrokken. Dit maakt het lastig algemene criteria te formuleren voor onttrekkingen aan de hand van de grootte van de onttrekking. Zinvoller is het om de effecten zelf te beoordelen.

Prioriteitstelling onttrekkingen

Op grond van het gebruiksdoel zijn een aantal categorieën onttrekkingen te onderscheiden.

Beleidslijn 6: *Wij hanteren een indeling van de grondwateronttrekkingen in winningen voor hoogwaardig, middelwaardig en laagwaardig gebruik. Criteria zijn de vereiste kwaliteit van het te onttrekken water en de vraag of er een openbaar belang wordt gediend. Naarmate het gebruiksdoel een hogere kwaliteit vereist en/of een openbaar doel dient, kennen wij er een groter belang aan toe.*

Tabel 1: Onderverdeling grondwateronttrekkingen naar laagwaardig, middelwaardig en hoogwaardig gebruik.

	Hoogwaardig gebruik:	Middelwaardig gebruik:			Laagwaardig gebruik:
	activiteit vraagt een (zeer) goede waterkwaliteit, & er is een groot* openbaar belang	activiteit vraagt een (zeer) goede waterkwaliteit, & er is een openbaar belang	activiteit vraagt een (zeer) goede waterkwaliteit, maar er is geen openbaar belang	activiteit vraagt een lagere waterkwaliteit, & er is een openbaar belang	activiteit vraagt een lagere waterkwaliteit, & er speelt geen openbaar belang
Onttrekkingscategorie	Openbare drinkwatervoorziening	Watervoorziening van natuurgebieden	Bedrijfsmatige consumptieve onttrekkingen Kleine onttrekkingen menselijke consumptie	KWO**	Bedrijfsmatige onttrekkingen – niet consumptief Tijdelijke en permanente onttrekkingen voor bouwwerken en infrastructuur Bodemsanering Beregening en bevoeiing; Artesische bronnen Bestrijding grondwateroverlast Watervoorziening waterpartijen
Algemeen beleid	Grondwater is een geschikte bron voor drinkwater	Alleen in bijzondere gevallen te overwegen als mitigerende maatregel voor drinkwateronttrekking	Gebruik leidingwater te overwegen	KWO: bij concurrentie met hoogwaardig gebruik zoeken naar andere locatie of alternatieven	Onttrekkingen zo veel mogelijk beperken

*: drinkwater is een eerste levensbehoefte, waarbij aspecten van volksgezondheid een grote rol spelen

** : KWO dient een openbaar belang, omdat het een vorm van duurzame energievoorziening is

Deze systematiek betreft de afweging van grondwateronttrekkingen onderling en geen afweging ten opzichte van andere (grondwaterafhankelijke) belangen.

Beleidslijn 7: *Wij beperken laagwaardige gebruik van grondwater door via het vergunningenbeleid aan te sturen op inzet van alternatieven voor dit gebruik.*

Dit om er voor te zorgen dat er voor hoogwaardige gebruiksdoelen voldoende grondwater beschikbaar blijft en dat de cumulatieve effecten van alle winningen gezamenlijk beperkt blijven.

Beleidslijn 8: *Als het verlenen van een onttrekkingsvergunning voor hoogwaardig gebruik wordt gehinderd door een bestaande onttrekking met een laagwaardiger gebruik, overwegen wij de vergunning voor het laagwaardiger gebruik in te trekken.*

Te denken valt aan een geplande drinkwaterwinning (bijv. als gevolg van een re-allocatie) waarbij KWO-systemen (zie hieronder) aanwezig zijn in het te beschermen deel van het intrekgebied van de geplande drinkwaterwinning (de 50-jaarszone). In het uiterste geval kan de vergunning van het

KWO-systeem dan worden ingetrokken, uiteraard aan de hand van een zorgvuldige procedure en met vergoeding van de schade, zoals ook aangegeven in de Grondwaterwet.

In de planperiode evalueren wij de onttrekkingen van een aantal categorieën op de maatschappelijke wenselijkheid. Wij kijken hierbij in elk geval naar de kosten van bescherming (bedrijfsmatige consumptieve winningen), de effecten op natuurgebieden, belemmeringen van andere functies en activiteiten, en onnodig laag- en middelwaardig grondwatergebruik.

Voor onttrekkingen die slecht scoren, stellen wij in samenspraak met de vergunninghouder een plan op om de negatieve effecten te compenseren of om de winning te verminderen dan wel af te bouwen.

Algemeen kader voor vergunningverlening

Beleidslijn 9: Vergunningaanvragen en procedures voor intrekking van vergunningen, worden beoordeeld aan de hand van specifieke toetsingskaders en criteria voor het vergunningbeleid

De volgende toetsingskaders en criteria worden gebruikt bij het vergunningenbeleid¹:

- Andere bij het grondwater betrokken belangen mogen niet geschaad worden
- In geval van significante negatieve effecten, moeten maatregelen getroffen worden om die effecten zoveel mogelijk te mitigeren. Bij het beoordelen van de effecten weegt mee:
 - wat het belang van de onttrekking is ten opzichte van de andere belangen.
 - of de effecten van de winning (op korte termijn) omkeerbaar zijn;
 - of er aanvaardbare alternatieven voor de grondwaterwinning zijn.
 - of eventuele schade met financiële middelen is te compenseren.
- De beoordeling van effecten moet uitgevoerd worden op basis van cumulatieve effecten van alle onttrekkingen en op vergunningscapaciteit;
- de totale maatschappelijke kosten die als gevolg van de winning worden gemaakt of ontstaan moeten worden meegewogen (zoals beschermingsmaatregelen bij een ontoereikende grondwaterkwaliteit bij gebruik van grondwater t.b.v. menselijke consumptie).
- Als er reële alternatieven zijn voor de onttrekking en nadelige effecten aannemelijk zijn, wordt de vergunning niet verleend;
- De kwaliteit van het grondwater mag niet negatief beïnvloed worden (bijv. door het aantrekken van zout water of het verplaatsen van verontreinigingen).
- Grondwater van goede kwaliteit mag alleen gebruikt worden voor hoogwaardige doeleinden.
- In geval grondwater van goede kwaliteit gebruikt wordt, wordt dit zoveel mogelijk teruggebracht in de bodem.
- Waar mogelijk moeten waterbesparende maatregelen genomen worden.
- Daar waar de effecten van onttrekkingen de grens van het eigen beheersgebied overschrijden, moeten de naburige grondwaterbeheerders (provincie en waterschappen) bij de belangenafweging worden betrokken.
- De GGOR's³ die de waterschappen de komende jaren opstellen

Gevolgen van veranderende wetgeving

Naar verwachting wordt in 2009 de Waterwet ingevoerd, die onder meer de Wet op de waterhuishouding en de Grondwaterwet gaat vervangen. Voor dit Grondwaterplan is met name van belang

¹ Wij verwachten van de Waterschappen dat zij deze algemene criteria na invoering van de Waterwet ook toepassen bij het beoordelen van onttrekkingsvergunningen.

³ Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime

dat de waterschappen vergunningen gaan verlenen voor het onttrekken van grondwater. Voor drie categorieën blijven Gedeputeerde Staten bevoegd gezag: onttrekkingen voor drinkwatervoorziening, grote industriële onttrekkingen (meer dan 500.000 m³/jr) en onttrekkingen voor koude-warmteopslag.

Provinciale Staten blijven verantwoordelijk voor het strategische (grond)waterbeleid, zoals dat in dit deel I is beschreven. Het operationele beleid dat de waterschappen gaan voeren, moet binnen die kaders blijven. Tot het moment van overdracht heeft de provincie zelf nog operationeel beleid nodig voor de onderdelen die worden overgedragen. Na de taakoverdracht leggen de waterschappen het operationele beleid vast in hun waterbeheersplannen en in de keur. Voor de daadwerkelijk overdracht van de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen starten wij samen met de waterschappen een apart traject (buiten het Grondwaterplan om).

3.3 Grondwaterbescherming

Inleiding

Ons beschermingsbeleid is gericht op het behalen van de goede chemische toestand van het grondwater conform de doelstellingen van de KRW. Wij stellen hiertoe in de milieubeschermingsgebieden milieuregels op en werken samen met andere partijen (landbouw, bedrijven, gemeenten, waterschappen, particulieren) om de chemische belasting van het grondwater te verminderen.

Voor bemesting zijn recent de wettelijke regels aangepast. Over het algemeen zijn deze nu afdoende om de toevoer van fosfaat en nitraat naar de bodem te beperken en op den duur als resultaat daarvan de normoverschrijding van nitraat in het grond- en oppervlaktewater vrijwel te doen stoppen. Of het ook gaat lukken fosfaat tot onder de norm te laten zakken is minder zeker dan voor nitraat, het zal in elk geval lang duren voordat de uitspoeling van deze stof naar het oppervlaktewater sterk is verminderd.

Milieubeschermingsgebieden

Het rijk heeft algemene regels gesteld voor de bescherming van de grondwaterkwaliteit. Op grond van de Wet milieubeheer kunnen wij milieubeschermingsregels opstellen die op gebieden betrekking hebben, mits van bovengemeentelijk belang ("milieubeschermingsgebieden"). In elk geval moet dit met het oog op waterwinningen. Wij hebben daarom in de Provinciale Milieuverordening specifieke regels opgesteld voor de bescherming van de kwaliteit van grondwater dat wordt onttrokken voor de openbare drinkwatervoorziening: de grondwaterbeschermingszones met daarbij behorende regels. Wij zijn terughoudend in het instellen van andere milieubeschermingsgebieden.

Instelling van milieubeschermingsgebieden is aan de orde als de volgende omstandigheden zich voordoen:

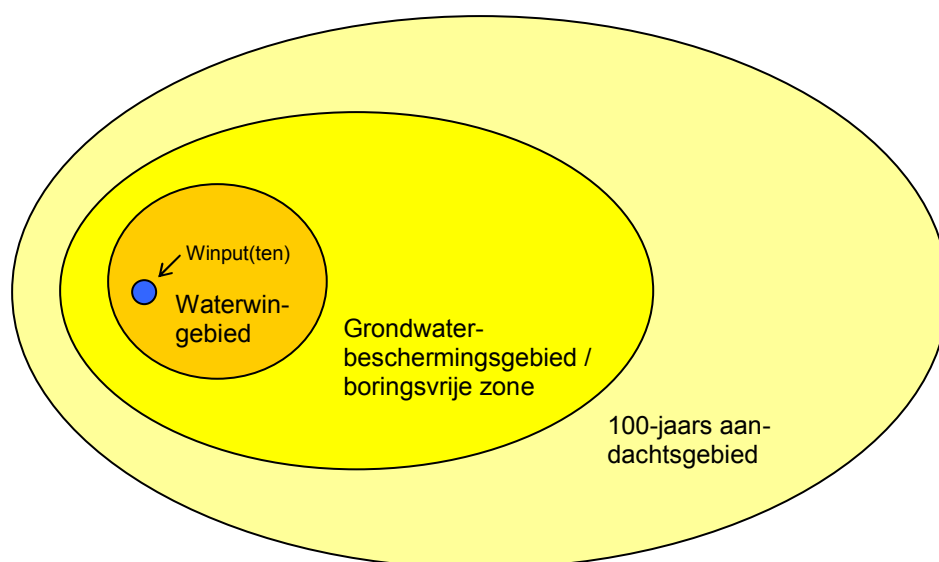
1. er is sprake van een expliciet belang waarvoor de provincie behoort op te komen;
2. indien bescherming niet behoort tot de primaire taken van een andere overheidslaag;
3. er is sprake van een reële kans dat de grondwaterkwaliteit negatief wordt beïnvloed;
4. er is sprake van kwetsbaarheid van het gebied of de te beschermen waarde, dan wel de actuele of dreigende aantasting van de grondwaterkwaliteit of -kwantiteit.

Beleidslijn 10: Wij zijn terughoudend om beschermingszones in te stellen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit voor bedrijfsmatige consumptieve winningen.

De reden is dat met deze winningen geen dwingende reden van groot openbaar belang⁴ is gemoed, zoals dit namelijk wel bij de waterleidingbedrijven het geval is. Het instellen van beschermingszones leidt tot maatschappelijke kosten en legt bovendien een ruimtelijke claim die de mogelijkheden van andere functies beperkt. Dit vinden wij ongewenst. Wij gaan er vanuit dat instrumenten als de Warenwet en het Drinkwaterbesluit en de generieke milieuregels veelal voldoende bescherming bieden tegen gezondheidsrisico's.

Beleidslijn 11: *Wij zijn terughoudend om beschermingszones in te stellen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit van natuurgebieden.*

Voor gebieden die vallen onder Natura 2000, de Natuurbeschermingswet en voor TOP-gebieden, kan regelgeving in theorie nodig zijn om de doelstellingen voor 2015 te halen. De noodzaak hiervan moet per gebied eerst worden aangetoond en afgewogen tegen de beperkingen voor andere functies. In de planperiode onderzoeken we of er voor specifieke Natura-2000-gebieden noodzaak is milieubeschermingsgebieden in te stellen. Dit gebeurt in samenhang met het onderzoek naar de haalbaarheid instandhoudingsdoelen voor de Natura-2000 gebieden.

Figuur 1: Schematische weergave grondwaterbeschermingszones

Wij verdelen de grondwaterbeschermingszones (zie figuur 1) in waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, boringsvrije zones en 100-jaarsaandachtsgebieden.

- De *waterwingebieden* worden strikt beschermd met regelgeving: alleen activiteiten en ontwikkelingen zonder enig risico voor de grondwaterkwaliteit zijn toegestaan.
- In *grondwaterbeschermingsgebieden* zijn activiteiten en ontwikkelingen aan regels gebonden. Hiervoor geldt de risicobenadering, dat wil zeggen dat wordt uitgegaan van wezenlijke risico's. De grondwaterbeschermingsgebieden zijn daartoe nader ingedeeld in de categorieën niet-kwetsbaar, kwetsbaar en zeer kwetsbaar.
- De regels in *boringsvrije zones* zijn bedoeld om te voorkomen dat de werking van afdichtende kleilagen wordt aangetast, waardoor verontreinigende stoffen de diepere ondergrond zouden kunnen bereiken.
- De *100-jaarsaandachtsgebieden* zijn ingesteld op plaatsen waar het algemene beschermingsniveau onvoldoende is voor de drinkwaterwinning. Wij richten ons op stimulering, samenwerking en ruimte-

⁴ Formulering uit de (ontwerp-)Drinkwaterwet

lijk beleid, en hebben extra aandacht voor bodemverontreiniging en voor handhaving van het algemeen beschermingsniveau.

De begrenzing van de grondwaterbeschermingszones is vastgelegd in de PMV. Voor de eerste drie zones geldt als vangnetbepaling een bijzondere zorgplicht (een handreiking hiervoor is opgenomen in deel II). Dit stelt ons in staat om – zonder expliciete regels te hoeven stellen – initiatiefnemers aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om aantasting van de grondwaterkwaliteit te voorkomen.

Beleidslijn 12: De mate van regelgeving t.a.v. activiteiten binnen de grondwaterbeschermingszones (drinkwater) stemmen wij af op de kwetsbaarheid van de specifieke locatie.

Op deze wijze blijft de regeldruk beperkt: weinig regels bij lage kwetsbaarheid. Uitwerking vindt plaats via de PMV.

De Grondwaterrichtlijn leidt er mogelijk toe dat ons beleid voor de grondwaterbeschermingszones moet worden aangepast. Te denken valt aan de normstelling of het operationele beleid dat we voor tal van activiteiten voeren. In 2008 rapporteren we hierover en uiterlijk 2009 passen we, zonodig, ons beleid aan de hand van de bevindingen aan.

Preventief beleid

Om de risico's van bestrijdingsmiddelen en meststoffen in te perken, voeren wij preventief beleid. Wij steunen (kosten)effectieve stimuleringsprojecten, communiceren met doelgroepen, pakken de verontreinigingen op een samenhangende manier aan, en brengen het grondwaterbelang onder de aandacht van andere partijen. Verder zorgen wij voor gebiedsgerichte sturing: per grondwaterbeschermingsgebied worden operationele doelen en meetpunten vastgesteld en in overleg met gemeenten, waterleidingbedrijven en eventueel het waterschap worden acties genomen en prioriteiten gesteld.

Maatregelen om de invloed van nitraat- en fosfaatuitspoeling naar grond- en/of oppervlaktewater in te beperken ondersteunen we alleen kwetsbare gebieden waar het generieke beleid niet afdoende blijkt te zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval in het Reconstructiegebied Gelderse Vallei, waar de fosfaatuitspoeling het behalen van de KRW-doelen in het Eemmeer belemmert.

De Utrechtse Heuvelrug geven wij, gelet op de kwetsbaarheid van het gebied voor diffuse verontreinigingen, een zwaarder accent in het preventieve beleid. Wij beïnvloeden de ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. De Heuvelrug is te verdelen in drie zones met een verschillende mate van kwetsbaarheid. Voor elk van deze zones is beschreven welke functies op welke locaties uit het oogpunt van grondwater het minst bezwaarlijk zijn. Het beschermingsbeleid voor de Heuvelrug wordt de komende jaren uitgewerkt.

In het waterhuishoudingsplan is opgenomen dat in *bestaand* stedelijk gebied er naar gestreefd moet worden dat 20% van het verhard oppervlak moet zijn afgekoppeld van het rioolstelsel. Dit is met name bedoeld ter verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Wij laten dit streven los omdat dit moeilijk toetsbaar is en de kans op foutieve aansluitingen groot is en daarmee de kans op grondwaterverontreiniging. De voordelen van afkoppelen voor de waterkwaliteit van het oppervlaktewater wegen dan mogelijk niet op tegen de nadelen voor de grondwaterkwaliteit. Dit moet overigens per geval beoordeeld worden.

Normering

De landelijke KRW-normen (“drempelwaarden”) voor de grondwaterkwaliteit worden naar verwachting eind 2008 vastgesteld. Waar nodig passen wij regionale differentiatie van normen toe per grondwaterlichaam, zoals bedoeld in de Grondwaterrichtlijn. Uiterlijk in december 2008 passen

we daartoe zonnig de PMV aan. De regionale normen kunnen zowel strenger als soepeler zijn als de landelijke normen.

Beleidslijn 13: De kwaliteit van het ruwwater van de onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening moet ten minste op het niveau blijven van 2004.

Dit is conform de doelstelling uit het Provinciaal Milieuplan 2004-2008 en het standstill-beginsel van de KRW. Deze doelstelling zullen we in 2010 actualiseren; dan is er duidelijkheid over de interpretatie van de Europese regelgeving voor dit onderdeel en is de analyse over doelbereik afgerond en is het maatregelenpakket bekend.

Mobiele verontreinigingen (bodemsanering)

Uit de verkenning en karakterisering voor de KRW (2006) komt naar voren dat sommige drinkwaterwinningen *at risk* zijn. Het gaat veelal om kwaliteitsproblemen als gevolg van historische verontreinigingen. In de laatste circulaire van 1 mei 2006 is het rijksbeleid rond drinkwaterwinningen aangescherpt. Naar aanleiding hiervan actualiseren wij onze NUB⁵. Voor de aanpak van de verontreinigingen moet door het rijk voldoende budget beschikbaar worden gesteld in het Meerjarenprogramma bodemsanering 2010-2013. Bij de vaststelling van het stroomgebiedbeheersplan in 2009 moet dit duidelijk zijn.

Wij onderzoeken nog of het nodig is het bodemsaneringsbeleid in relatie tot de drinkwaterwinningen aan te scherpen om te kunnen voldoen aan de eisen die voortvloeien uit de KRW.

3.4 Energievoorziening

Er zijn diverse vormen van energiewinning uit grondwater. Eén is koude-warmteopslag (KWO). Hierbij wordt grondwater opgepompt en na toevoeging of onttrekking van warmte weer teruggepompt. Een andere manier maakt gebruik van warmtewisselaars. Dit systeem laat het grondwater in de bodem zitten en haalt met behulp van een ondergrondse warmtewisselaar alleen de energie uit de bodem (of omgekeerd). Deze activiteit valt tot op heden niet onder enige regelgeving.

Beide systemen hebben mogelijk negatieve gevolgen voor de kwaliteit van het grondwater. Dit betreft met name verandering van de bodemtemperatuur. Bij bodemwarmtewisselaars is het risico op temperatuurverandering groter dan die van KWO, omdat er hogere temperaturen in het grondwater voorkomen. Een ander risico dat aan bodemwarmtewisselaars kleef, is dat koelvloeistoffen die aan het water van de warmtewisselaar worden toegevoegd, weglekken. Verder is er een grote kans op veel kleine toepassingen, die moeilijker te controleren zijn.

Beleidslijn 14: *Wij stimuleren de toepassing van KWO en beperken daarbij de risico's van KWO voor de grondwaterkwaliteit.*

Dit doen we door eisen te stellen aan o.a. de energiebalans in de ondergrond en de temperatuur van het infiltrerende water (zie deel II, 2.5). Bovendien staan we KWO niet toe binnen de 50-jaarszones van drinkwaterwinningen. We stellen in de planperiode een Actieprogramma KWO op.

Beleidslijn 15: *Toepassing van bodemwarmtewisselaars sluiten wij uit in de grondwaterbeschermingsgebieden en in de boringsvrije zones.*

De reden is dat wij het risico van vervuiling van het grondwater voor de drinkwatervoorziening met koelvloeistoffen te groot vinden. Dit verbod regelen wij in de PMV.

⁵ Nota Uitvoeringsbeleid Bodem (2005)

3.5 Grondwater voor menselijke consumptie

Bij waterwinning voor menselijke consumptie is de kwaliteit van het onttrokken water belangrijk. De drinkwatervoorziening komt in het gedrang als het grondwater verontreinigd raakt.

De KRW stelt dat drinkwater wordt bereid met een minimale zuiveringsinspanning. De grondstof voor drinkwater moet daarom schoon en goed te beschermen zijn. Grondwater voldoet aan deze eisen. Eventuele negatieve effecten van grondwateronttrekkingen op andere belangen kunnen worden beperkt.

Beleidslijn 16: *Wij vinden grondwater bij uitstek geschikt als bron voor de openbare drinkwatervoorziening. Onttrekken van grondwater voor dit doel beschouwen wij als hoogwaardig gebruik van grondwater, dat toegestaan wordt mits er geen onaanvaardbare aantasting van andere belangen optreedt.*

De waterleidingbedrijven verwachten geen grote toename van de vraag naar drinkwater. Als de vraag naar drinkwater onverhoopt sterk stijgt en geen geschikte locatie voor grondwateronttrekking gevonden kan worden, is het zinvol de mogelijkheden voor de winning van oppervlaktewater te bezien.

Beleidslijn 17: *Wij wijzen geen reserveringsgebieden voor toekomstige drinkwaterwinningen aan.*

Dit omdat:

1. er naar verwachting voldoende mogelijkheden tot verplaatsing zijn zodra dit nodig mocht zijn,
2. de stand van de techniek het mogelijk maakt om oppervlaktewater te gebruiken als bron voor de drinkwaterbereiding (dit als terugvaloptie indien er geen locaties voor grondwateronttrekkingen te vinden zijn),
3. reserveringsgebieden te veel belemmeringen opwerpen voor andere functies.

Bij vergevorderde initiatieven voor het ontwikkelen van een nieuwe grondwaterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening voorkomen wij wel zoveel mogelijk dat er tijdens de afronding van de voorbereidingen nieuwe bedreigingen ontstaan voor de potentiële winning.

Beleidslijn 18: *Het inzetten van onttrekkingen voor menselijke consumptie om grondwateroverlast in stedelijk gebied te bestrijden achten wij ongewenst. Wij zien geen problemen voor andere winningen in combinatie met bestrijding van grondwateroverlast.*

Het belangrijkste argument voor dit standpunt is dat grondwater in stedelijk gebied verontreinigd kan zijn. Ook stelt de KRW hoge eisen aan grondwater bestemd voor onttrekkingen voor menselijke consumptie.

Beleidslijn 19: *Indien de kwaliteit van het gewonnen water bedreigd wordt bij bedrijfsmatige winningen voor menselijke consumptie, is het staken van de winning en overstappen op andere waterbronnen een alternatief dat nadrukkelijk in overweging genomen moet worden en dat in het uiterste geval via het intrekken van vergunningen afgedwongen kan worden.*

De maatschappelijke kostenafweging speelt hierbij een grote rol; Met dit type winningen is geen groot openbaar belang gemoeid, zoals dat bij de drinkwatervoorziening wel het geval is. Bescherming van een bedrijfsmatige winning kan duurder zijn dan het water te betrekken uit een andere bron. Het eventueel instellen van beschermingszones leidt tot maatschappelijke kosten en legt bovendien een ruimtelijke claim, die de mogelijkheden van andere functies beperkt.

3.6 Uitvoering

Wij zetten het rijksbeleid om in strategische doelen en regionale kaders. We bevorderen de integratie met andere beleidsvelden (ruimtelijke ordening, natuur, oppervlaktewater, milieu en volksgezondheid). Het toenemende belang van de ondergrond vergt een actieve en vernieuwde provinciale regierol.

Het bereiken van doelen staat voorop. Wij stellen regels en beleid op, handhaven en toetsen die en brengen de actuele toestand en de bedreigingen van het grondwater in beeld. Ook verlenen we vergunningen voor grondwateronttrekkingen.

Het instrumentarium dat wij in handen hebben om het grondwaterbeleid vorm te geven, is onder te verdelen in vier groepen:

1. *Regelgeving*

Dit betreft ge- en verboden, vergunningen, beschikkingen of meldingen en algemene regels, vastgelegd in de PMV en GWV, alsmede de handhaving hiervan. Wij houden de regelgeving zo beperkt en eenvoudig mogelijk, maar handhaven de regels strikt. Wij spreken initiatiefnemers aan op hun eigen verantwoordelijkheid volgens de algemene en bijzondere zorgplicht om aantasting van de grondwaterkwaliteit te voorkomen.

Beleidslijn 20: We organiseren in milieubeschermingsgebieden gebiedsgerichte handhaving en zullen er regelmatig over rapporteren.

Beleidslijn 21: Om een adequaat beschermingsniveau in de milieubeschermingsgebieden te bewerkstelligen werken we nauw samen met de gemeenten.

Beide beleidslijnen hangen samen met de vereiste effectiviteit om de bronnen van drinkwater adequaat te beschermen om de doelen te halen. Omdat er meerdere bevoegde gezagen⁶ zijn en handhaving een zorgpunt is, is een goede provinciale regie in de milieubeschermingsgebieden nodig.⁷

2. *Ruimtelijke ordening:*

Wij gebruiken het instrument van de ruimtelijke ordening om beleid vast te stellen voor grondwater, bijvoorbeeld in het streekplan of met andere sturende instrumenten in de nieuwe Wro, Waterwet en Wet milieubeheer. Als grondwaterbeheerder hebben we een inhoudelijk adviseerende rol in de watertoets. Bij het toetsen van bestemmingsplannen beoordelen wij of de procedure van de watertoets goed is doorlopen. Aandachtspunt is of de effecten van ruimtelijke plannen op het grondwater en de daarbij betrokken belangen aanvaardbaar zijn. Verder bevorderen we het gebruik van de systeembenadering bij gemeenten en anderen. De systeembenadering geeft inzicht in de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor het grondwatersysteem en daarvan afhankelijke waarden.

Beleidslijn 22: *Als ondergronds- of bovengronds ruimtegebruik tot problemen leidt waar functies via het grondwatersysteem onevenredige schade van ondervinden, overwegen we om instrumenten in te zetten op grond van de nieuwe Wro, de Waterwet en de Wet milieubeheer.*

⁶ Ook gemeenten en waterschappen kunnen in bepaalde gevallen bevoegd gezag zijn.

⁷ De milieuspectie heeft hierover in 2006 diverse provincies geadviseerd; de VROM-Notitie KRW en uitvoering beschermingsbeleid drinkwaterbronnen, conceptversie 18.020-2007, dringt aan op een steviger provinciale regierol.

3. *Flankerend beleid:*

Voor het halen van de doelen zijn wij mede afhankelijk van andere partijen die daartoe instrumenten in handen hebben. Wij vatten onze regierol zo op, dat we met deze partijen samenwerken. Ook nemen we stimulerende maatregelen die de gedragsverandering in de hand werken die nodig is om tot duurzaam beheer van de grondwatervoorraad te komen.

Beleidslijn 23: *Wij organiseren de samenwerking met relevante organisaties om in de planperiode doelen uit het grondwaterplan te halen. Wij vormen daartoe o.a., uiterlijk in 2010, de begeleidingsgroep grondwaterbescherming om tot een brede grondwaterbegeleidingsgroep.*

Voor deze ambtelijk groep nodigen wij in ieder geval de waterleidingbedrijven, de waterschappen en de gemeenten uit.

4. *Monitoring en informatiebeheer*

Monitoren is nodig om problemen tijdig te onderkennen. Daarnaast is het van belang om het grondwatersysteem goed te kennen. De verzamelde kennis gebruiken wij voor de evaluatie en zonodig aanscherping van ons beleid. Het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw) verplicht de provincies om het grondwater te meten, berekenen en daarover aan het rijk te rapporteren.

Voor de informatie en communicatie over de uitvoering van het grondwaterplan is vooral het uitvoeringsprogramma belangrijk.

Beleidslijn 24: *Wij maken een meerjarig (voortschrijdend) uitvoeringsprogramma grondwater waarin zowel kwaliteit als kwantiteit is opgenomen.*

In bijlage A is een indicatie gegeven van de acties die daarin zullen worden opgenomen. Jaarlijks maken wij het (voortschrijdend) uitvoeringsprogramma, gebaseerd op indicatieve acties die in bijlage A zijn genoemd. De financiering ervan vindt plaats via de reguliere begrotingscyclus. Wij rapporteren jaarlijks over het uitvoeringsprogramma, zowel intern als extern (begeleidingsgroep grondwater). Deze rapportage betreft zowel een terugblik als een programmatisch deel, het meerjarige uitvoeringsprogramma (als nadere uitwerking en actualisatie van het bij dit plan gevoegde Actieprogramma). Wij gaan uiterlijk vanaf 2010 één programma (dus voor zowel grondwaterkwaliteit als voor kwantiteit) te hanteren.

Lijst met afkortingen

AmvB	Algemene maatregel van Bestuur
AVP	Agenda Vitaaal Platteland
BIELLS	Bodeminformatie voor Landelijke en Locale Sturing
BKMW	Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water
CTB	College voor toelating van bestrijdingsmiddelen
EHS	Ecologische HoofdStructuur
EVUH	Effecten verdrogingsbestrijding Utrechtse Heuvelrug (project)
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime
GRP	Gemeentelijk Riolerings Plan
GWV	Grondwaterverordening
Gww	Grondwaterwet
IBC	Isoleren-Beheersen-Controleren (bodemsaneringsvariant)
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
ISV	Investeringsbudget Stedelijk Gebied
IvB	Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water
KWO	Koude-warmte opslag
Lb	Lozingenbesluit
LBOW	Landelijk Bestuurlijk Overleg Water
MAP	Meerjaren actieprogramma
MIA	Aanwijzingsregeling Milieu-investering
MNP	Milieu- en Natuur Planbureau
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NRB	Nederlandse Richtlijn Bodembescherming
NUB	Nota Uitvoeringsbeleid Bodem
OEDI	Oeverfiltraatwinning en diepinfiltratie
PMP	Provinciaal milieubeleidsplan
PMV	Provinciale Milieu Verordening
RAAM	Regionale Activiteiten Agenda Milieu
RWZI	Rioolwater zuiveringsinstallatie
SGBP	Stroomgebiedsbeheerplan
VAMIL	Regeling Willekeurige Afschrijving Milieu-investeringen
VHR	Vogel- en habitatrichtlijn
VPC	Vervangende productiecapaciteit (project)
WB21	Waterbeheer in de 21 ^e eeuw
Wbb	Wet bodembescherming
Wgb	Wet gewasbeschermingsmiddelen
WHP	Provinciaal waterhuishoudingsplan
WHP3	Waterhuishoudingsplan Provincie Utrecht 2005 – 2010
Wm	Wet milieubeheer
Wro	Wet op de Ruimtelijke Ordening
Wvo	Wet verontreiniging oppervlaktewater
Wwh	Wet op de waterhuishouding

Bijlage A:

Actieprogramma

Actieprogramma

In onderstaande tabel is het actieprogramma van het Grondwaterplan weergegeven. Jaarlijks zullen wij het actieprogramma uitwerken in een meerjarig (voortschrijdend) uitvoeringsprogramma. Iedere actie is hieronder zeer beknopt beschreven. In deel II zijn de acties uitgewerkt in activiteiten met toelichtingen. Het aantal acties in deel II correspondeert met onderstaand actieprogramma.

In deel II is aan het einde van iedere paragraaf onder het kopje **Hoe werken wij ons actieprogramma uit?** een overzicht opgenomen van de acties gerelateerd aan het onderwerp van die paragraaf. In de nummering van de acties verwijzen de eerste twee cijfers van de acties naar de paragraaf in deel II.

Onderwerp en actienummer	Actie	Relatie met beleidslijn	2008	2009	2010	2011-2013
0	Actualiseren Grondwaterplan (in relatie met 8.2.1)				X	
Onttrekkingen, natuur 2.1.1	Aanpassen Grondwaterverordening om beïnvloeding grondwaterafhankelijke natuur (ook door kleine ontstekkingen) te voorkomen.	5	X	X		
Onttrekkingen, natuur 2.1.2	Onderzoek naar effecten van bestaande ontstekkingen op Natura 2000- en TOP-gebieden en indien noodzakelijk het treffen van maatregelen o.a. in samenwerking met de drinkwaterbedrijven	4 & 5	X			
Kleine ontstekkingen 2.1.3	Evaluatie van meldingsstelsel voor kleine (niet vergunningplichtige) ontstekkingen (bijv. beregelingen). Kan tot aanpassing grondwaterverordening leiden (relatie met actie 2.1.1)	5 & 9		X		
Waterbesparing 2.2.1	In samenwerking met de drinkwatersector mogelijkheden uitwerken om waterbesparende maatregelen bij gebruikers te realiseren	7			X	
Afbouw laagwaardig gebruik 2.4.1	Inventariseren van mogelijkheden voor verdere afbouw van bedrijfsmatige niet consumptieve ontstekkingen en vóór 2015 realiseren	7			X	
KWO 2.5.1	Opstellen en uitvoeren actieprogramma KWO (doel: stimuleren en alleen indien nodig reguleren)	14	X	X	X	X
Permanente bronbemalingen 2.7.1	Voorkomen van het bouwen volgens polderprincipe in samenwerking met gemeenten en waterschappen. Kan tot aanpassing Grondwaterverordening leiden (relatie met actie 2.1.1).	7		X		
Grondwateroverlast 2.8.1	Met waterschappen en gemeenten uitwerken van noodzaak (en indien gewenst van instrument) om drainage in bebouwd gebied te reguleren	7	X	X		
Grondwateroverlast 2.8.2	Intensiveren kennisuitwisseling tussen gemeenten, waterschappen en provincie op gebied van grondwateroverlast (oplossen bestaande overlast en voorkomen overlast in toekomst)	7	X	X		
Grondwateroverlast 2.8.3	Stimuleren opzet gemeentelijke (grond)waterloketten en organiseren provinciale medewerking aan die (grond)waterloketten.	7	X	X		

Onderwerp en actienummer	Actie	Relatie met beleidslijn	2008	2009	2010	2011-2013
Beregingen 2.11.1	Indien nodig aanpassen beleid t.a.v. beregning uit grondwater (formuleren gebiedsgericht beleid om cumulatieve effecten beperken en/of formuleren beleid voor inzet beregningverbod bij droogte). Kan tot aanpassing grondwaterverordening leiden (relatie met actie 2.1.1)	9		X		
Voorschriften stopzetten onttrekkingen 2.14.1	Nieuwe onttrekkingsvergunningen aanvullen / bestaande vergunningen actualiseren met voorschriften over het handelen bij stopzetten van onttrekkingen (vanaf 500.000 m3/jaar en verder waar nodig)	9	X	X	X	X
Effecten stopzetten onttrekkingen 2.14.2	In beeld brengen van het effect van (stopzetten van) grote permanente grondwaterwinningen in de provincie en deze kennis inzetten in de ruimtelijke plannen (relatie met actie 2.1.2).	9	X	X		
Bodemwarmtewisselaars 3.2.1	Overleg met gemeenten om risico's van bodemwarmtewisselaars buiten grondwaterbeschermingszones en boringsvrije zones in te perken (via voorschriften in Wm-vergunningen)	15	X			
Projecten landbouw 4.1.1	Invoeren van effectmonitoring bij stimuleringsprojecten over gebruik nutriënten en bestrijdingsmiddelen	23	X			
Bestrijdingsmiddelen 4.2.1	Uitvoeren van gebiedsgerichte projecten voor verminderen of stoppen van het bestrijdingsmiddelengebruik	23	X	X	X	X
Bestrijdingsmiddelen 4.2.2	Projectmatig met de waterschappen de oorzaak/effect-relatie van bestrijdingsmiddelen in oppervlakte- en grondwater in beeld brengen	23	X			
Riolering 4.4.1	Onderzoeken hoe grondwaterbescherming kan worden opgenomen in het gemeentelijke rioleringsbeheer	23	X	X		
NRB 4.5.1	Stimuleren toepassing NRB in handhaving en vergunningverlening voor bedrijven en afspraken maken met gemeenten daarover	23	X	X	X	
Bodemsanering 5.1.1	Onderzoeken of het bodemsaneringsbeleid rond drinkwaterwinningen vanwege de KRW moet worden aangescherpt		X			
NUB 5.1.2	Actualiseren Nota Uitvoeringbeleid Bodem (NUB, 2005) inzake Grondwaterplan aspecten		X		X	
Meetnet 6.1.1	Harmoniseren en ontsluiten locale en provinciale meetgegevens van het grondwater				X	
Meetnet 6.1.2	Evalueren, en eventueel aanpassen primaire meetnet grondwaterkwantiteit		X			
Grondwatermonitoring 6.1.3	Overwegen de monitoring van de kwaliteit van het freatische grondwater te intensiveren		X			

Onderwerp en actienummer	Actie	Relatie met beleidslijn	2008	2009	2010	2011-2013
Voortgangsrapportage 7.2.1	Opstellen voortgangsrapportage grondwaterbescherming in 2008	24	X			
Voortgangsrapportage 7.2.2	Verbreden voortgangsrapportage met gebieden buiten de beschermingszones vanaf 2009/2010	24		X	X	
Begeleidingsgroep 7.2.3	Omvormen bestaande Begeleidingsgroep grondwaterbescherming in provinciebrede Begeleidingsgroep grondwater	23		X	X	
Operationele doelstelling Grondwaterbescherming 7.2.4	Actualiseren operationele doelstelling voor grondwaterbeschermingszones	13		X		
RAAM 7.2.5	Opstarten van diverse RAAM-projecten: bedrijven en handhaving, alternatieven voor onkruidbestrijding in gemeenten en in de landbouw	23	X			
Gebiedsdossiers 7.2.6	Vernieuwen van gebiedsdossiers met systeeminformatie ten behoeve van de sturingsmogelijkheden (keuze maatregelen, inzet instrumentarium, afspraken met gemeente e.a.)	23	X	X		
PMV aanpassen 7.2.7	Gefaseerde aanpassing PMV voor grondwaterbeschermingszones: fase 1: actualiseren regels bedrijven, reguleren bodemwarmtewisselaars en eventueel instellen regionale drempelwaarden; fase 2 andere onderwerpen (incl. dereguleringsstoets)	divers	X	X		
Industriële onttrekkingen 7.3.1	In contact met industrie evalueren van kwaliteit van grondwater (nu en in toekomst) voor bedrijfsmatige consumptieve winningen	11	X			
Milieubeschermingszones Natura 2000 7.5.1	Besluiten of we milieubeschermingszones voor Natura 2000-gebieden gaan instellen (relatie met actie 2.1.1)	12		X	X	
Heuvelrug 7.7.1	In de kwetsbare randzones van de Utrechtse Heuvelrug worden effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op het grondwatersysteem en op kwetsbare functies uitgewerkt			X		
KRW 8.2.1	Beoordelen consequenties KRW op het provinciale grondwaterbeleid (PMP/WHP/SGBP)	3		X		
Systeembenadering 8.4.1	Partijen informeren over instrument systeembenadering en het stimuleren van de toepassing ervan	22	X			
Watertoets 8.4.2	Toetsingskader voor watertoetsen samen met waterschappen en gemeenten verder uitwerken	23		X		
Handhaving 8.4.3	Optimaliseren handavingsniveau voor grondwatertaken (in grondwaterbeschermingszones, artesische bronnen, categorie overige onttrekkingen)	20		X	X	

Bijlage B:

Samenvatting plan-mer

SAMENVATTING PLAN-MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Aanleiding

Het Grondwaterplan beschrijft wat de provincie Utrecht tot 2013 wil bereiken op het gebied van grondwaterkwantiteit en -kwaliteit en legt doelen, ambities en de inzet van instrumenten vast. Het Grondwaterplan is mer-plichtig⁸ omdat het een kader biedt voor grondwateronttrekkingen groter dan 1.5 miljoen m³/jaar. Dit betekent dat het Grondwaterplan vergezeld moet gaan van een milieurapport.

Een tweede reden voor het uitvoeren van een plan-mer kan zijn dat voor het plan een passende beoordeling is vereist op grond van de richtlijn 92/43/EEG, de zogenaamde Habitatrictlijn. Het Grondwaterplan voorziet echter niet in concrete projecten of andere handelingen als bedoeld in art. 19d lid 1 Natuurbeschermingswet 1998. Een passende beoordeling kan dus achterwege blijven.

Aanpak plan-MER.

Versillende activiteiten hebben een relatie met grondwater. Voor deze activiteiten maakt het Grondwaterplan beleid, dat in algemene zin moet zorgen voor voldoende grondwater dat bovendien van een goede kwaliteit moet zijn. Bij dit alles moeten de effecten op andere belangen beperkt gehouden worden. De activiteiten, zoals grondwateronttrekkingen, kunnen bepaalde milieueffecten hebben. Het plan-MER⁹ geeft aan in welke mate het Grondwaterplan deze mogelijke effecten op bodem, water en natuur tegengaat of zelfs voorkomt. In dit plan-MER geven we aan hoe het Grondwaterplan de mogelijk negatieve milieuaspecten denkt te kunnen verzachten (mitigeren), te voorkomen of te bestrijden, bijvoorbeeld door bepaalde uitgangspunten te noemen die bij het verlenen van een vergunning om grondwater te onttrekken zullen gaan gelden. Als blijkt dat het beleid van het Grondwaterplan onvoldoende borging biedt tegen negatieve milieueffecten, dan worden acties benoemd die ervoor zorgen dat het Grondwaterplan of het vervoltraject alsnog voldoende waarborgen biedt om deze effecten te bestrijden.

Scope

Het Grondwaterplan staat niet op zich zelf. Het sluit bijvoorbeeld aan op ons milieubeleidsplan dat ook gericht is op het voorkomen van negatieve gevolgen voor het milieu. Daarom worden alleen die onderdelen van het Grondwaterplan beoordeeld, die een aanvulling zijn op het bestaande beleid. Verwijst het Grondwaterplan naar ander bestaand beleid, dan wordt dat als zodanig beschreven.

Ook al is het Grondwaterplan alleen plan-mer-plichtig omdat het een kader biedt voor onttrekkingen groter dan 1,5 miljoen m³/jaar, toch worden alle onttrekkingen in het plan-MER betrokken.

Resultaat-beoordeling

In het plan-MER staat per activiteit weergegeven wat het Grondwaterplan doet om negatieve effecten tegen te gaan of te voorkomen en of dit afdoende is. Over het algemeen kan worden gesteld dat het Grondwaterplan voldoende waarborgen biedt om nadelige gevolgen voor het milieu te voorkomen. Voor sommige activiteiten zijn aandachtspunten geformuleerd. Deze zijn in onderstaande tabel weergegeven. Deze punten zijn bedoeld om extra aandacht te vragen in het Grondwaterplan en de uitwerking daarvan.

Een belangrijk en algemeen aandachtspunt is dat acties die worden genoemd in het Grondwaterplan, ook echt uitgevoerd moeten worden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij *Grondwaterwinningen voor menselijke consumptie (waterleidingbedrijven)*. Er staan acties die negatieve effecten op grondwater dat voor menselijke consumptie wordt gewonnen, zoveel mogelijk moeten zien te voorkomen. Eén zo'n actie is het ontwikkelen van adequate, stuurbare informatie (bijvoorbeeld kaartmateriaal).

⁸ Plan-mer staat voor Plan-milieueffectrapportage en werd voorheen Strategische Milieubeoordeling of SMB genoemd. Het betreft de procedure om tot een plan-MER te komen.

⁹ Plan-MER staat voor plan-milieueffectrapport

Tabel 1: beoordeling mate van borging ter voorkoming van effecten

Activiteit	Mogelijke milieueffecten	Beleid Grondwaterplan ter voorkoming/bestrijding van negatieve milieugevolgen	Vol-doende?	Eventuele aandachtspunten voor Grondwaterplan
Grondwater-onttrekkingen algemeen	<ul style="list-style-type: none"> ● Verlaging grondwaterstand: verdroging; ● Verlaging kweldruk; ● Verandering grondwaterkwaliteit; ● Verandering grondwaterstroming met als gevolg kwaliteitsverandering; ● Verhoging grondwaterstand, waardoor bijvoorbeeld cultuurhistorische en archeologische waarden kunnen worden aangetast; ● Afname zoetwatervoorraad. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Uitgangspuntenpakket grondwatervergunning: <ul style="list-style-type: none"> - De gemiddelde jaarlijkse onttrekking op lange termijn mag de beschikbare grondwatervoorraad niet overschrijden; - Andere bij het grondwater betrokken belangen mogen niet worden geschaad; - Grondwater van goede kwaliteit mag alleen verbruikt worden voor hoogwaardige doeleinden¹⁰; - In geval het grondwater gebruikt wordt, dit zoveel mogelijk terugbrengen in de bodem, zonder dat dit de kwaliteit van het grondwater aantast; - Waar mogelijk worden waterbesparende maatregelen genomen, tenzij dit om milieutechnische redenen ongewenst is; - De kwaliteit van het grondwater mag niet negatief worden beïnvloed. ● Handhaving; ● Systemonderzoek; ● Effectenonderzoek; ● Stimuleren besparingen bij grootverbruikers; ● Onderzoek naar effecten van de grote, permanente grondwaterwinningen in de provincie op de natuurdoelen van Natura 2000- en TOP-gebieden; ● Evalueren grote, permanente grondwaterwinningen op maatschappelijke wenselijkheid. 	Ja	<ul style="list-style-type: none"> ● Het is bij de beoordeling van de vergunningaanvraag voor grondwateronttrekking belangrijk dat in de aanvraag voldoende wordt beargumenteerd waarom er geen negatieve effecten optreden en indien deze zich wel voordoen, hoe hiermee wordt omgegaan en welk belang bij de grondwateronttrekking wordt gediend. Hierbij dient voldoende aandacht te worden besteed aan de mogelijk optredende effecten. ● Een aandachtspunt is dat voornamelijk niet bekend is wat het effect is van de grote permanente grondwaterwinningen in de provincie op Natura 2000-gebieden en TOP-gebieden. ● Grondwateronttrekkingen die niet vergunningplichtig zijn, vallen buiten het gezichtsveld van de provincie. Wel dienen deze onttrekkingen gemeld te worden aan de provincie. Een aandachtspunt is om in kaart te brengen wat het totale effect is van dergelijke kleinere grondwaterwinningen.

¹⁰ Onder hoogwaardige doeleinden verstaat het Grondwaterplan: “activiteit vraagt een (zeer) goede grondwaterkwaliteit; er is een groot openbaar belang (eerste levensbehoefte, volksgezondheid)”. Het gaat dan om bijvoorbeeld drinkwatervoorziening.

Activiteit	Mogelijke milieueffecten	Beleid Grondwaterplan ter voorkoming/bestrijding van negatieve milieugevolgen	Vol-doende?	Eventuele aandachtspunten voor Grondwaterplan
Artesische bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Grondwater wordt inefficiënt gebruikt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zie grondwateronttrekkingen algemeen; • Onderzoek naar de daadwerkelijke gevolgen van de artesische bronnen, met name in relatie tot grondwaterafhankelijke natuur. Indien er significante negatieve gevolgen zijn, dan stelt de provincie een subsidieregeling in om de totale onttrekking te verminderen door het afsluitbaar maken van de bronnen. 	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • Het is belangrijk om de negatieve effecten in kaart te brengen van artesische bronnen op de grondwaterafhankelijke natuur en indien nodig maatregelen te treffen. Overigens geldt dit niet alleen voor de artesische bronnen, maar voor alle grondwaterwinningen.
Overige onttrekkingen	<ul style="list-style-type: none"> • Risico van lekkage langs bronfilters en beperkt risico op verontreiniging van dieper watervoerende lagen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zie grondwateronttrekkingen algemeen; • Meldingenregister met compleet en actueel beeld. 	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • De provincie kan bij concentratie van kleinere niet-vergunningplichtige onttrekkingen die mogelijk schade veroorzaken voor andere belangen, via aanpassing van de verordening de grenzen van de vergunningplicht verlagen. Aandachtspunt hierbij is dat het meldingenregister actueel wordt gehouden en dat regelmatig wordt nagegaan of toch mogelijke schade aan andere belangen kan optreden door de kleinere niet-vergunningplichtige winningen. • In verband met eventuele risico's van verontreiniging van diepere watervoerende lagen, moet in grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones, alsmede ter plaatse van grondwaterverontreinigingen, extra aandacht besteed worden aan het zorgvuldig afdichten van boorgaten ter hoogte van slecht doorlatende lagen. Een aandachtspunt is dat het Grondwaterplan vooralsnog niet aangeeft hoe deze extra aandacht besteed wordt.
Boringen, grondwerken en overige ontgravingen	<ul style="list-style-type: none"> • Waterpakketten kunnen op onnatuurlijke wijze worden beïnvloed; • Risico op o.a. verspreiding van schadelijke stoffen en toename van de kwel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zie grondwateronttrekkingen algemeen; • Via watertoets wijzen op belang van het instandhouden van bodemstructuren en het voorkomen van toename en afvangen van kwelstromen door verwijdering van afdekkende bodemlagen. 	Nee, kan niet in het Grondwaterplan worden afgedekt.	<ul style="list-style-type: none"> • Een aandachtspunt is dat boringen, grondwerken en overige ontgravingen buiten grondwaterbeschermingszones niet kunnen worden gereguleerd, omdat er geen algemeen beleid is geformuleerd. De watertoets kan als instrument wel worden ingezet, maar valt buiten het beleid van het Grondwaterplan.

Activiteit	Mogelijke milieueffecten	Beleid Grondwaterplan ter voorkoming/bestrijding van negatieve milieugevolgen	Vol-doende?	Eventuele aandachtspunten voor Grondwaterplan
Bodemwarmte-wisselaars	<ul style="list-style-type: none"> • Zie Winning van koude en/of warmte uit grondwater; • Het in de bodem brengen van bodemvreemde stoffen als gevolg van lekkage van het buizensysteem van bodemwarmtewisselaars; • Beïnvloeding temperatuur van het grondwater. 	<ul style="list-style-type: none"> • Provincie stimuleert toepassing niet. 	Nee, kan niet in het Grondwaterplan worden afgedekt.	<ul style="list-style-type: none"> • Bodemwarmtewisselaars kunnen in het kader van de Wet milieubeheer worden beschouwd als onderdeel van een inrichting. In de praktijk vormt het systeem slechts een klein onderdeel van de totale inrichting en blijkt deze geen invloed op de vergunning te hebben. Hierdoor worden er in praktijk geen voorschriften opgesteld ten aanzien van de bodemwarmtewisselaars en de hiervoor benodigde boringen. En kunnen effecten zoals hiernaast aangegeven, optreden.
Mobiele verontreinigingen	<ul style="list-style-type: none"> • Via puntbronnen kunnen mobiele verontreinigingen zich verspreiden in het bodemsysteem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennen en analyseren of en in welke mate het bodemsaneringsbeleid rond winningen zal moeten worden aangescherpt; • Diverse acties n.a.v. de wijziging van de Wbb, zoals het mogelijk hanteren van gebiedsspecifieke doelstellingen. 	Nee	<ul style="list-style-type: none"> • Aandachtspunt is dat inzichtelijk wordt gemaakt hoeveel spoedeisende locaties er binnen kwetsbare gebieden liggen. Het is noodzakelijk om beter inzicht te krijgen in welke mogelijkheden er zijn om te voorkomen dat grootschalige ernstige restverontreinigingen ruimtelijke ontwikkelingen belemmeren en te voorkomen dat strategische grondwatervoorraden negatief worden beïnvloed.

Het Grondwaterplan gaat ook expliciet in op bijzondere gebieden die moeten worden beschermd. Dit zijn bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden. Hierna staat weergegeven hoe het Grondwaterplan er voor zorgt dat negatieve effecten op bijzondere gebieden worden tegengegaan of voorkomen. De mogelijke milieueffecten zijn gelijk aan die in de vorige tabel, vandaar dat hier de kolom over milieueffecten achterwege is gelaten.

Tabel 2: beoordeling mate van borging van het voorkomen van effecten op bijzondere gebieden

Gebied	Beleid Grondwaterplan ter voorkoming/bestrijding van negatieve milieugevolgen	Vol-doende?	Eventuele aandachtspunten voor Grondwaterplan
Grondwaterwinningen voor menselijke consumptie	<ul style="list-style-type: none"> • Huidig beleid voor beschermde gebieden wordt gecontinueerd, aangevuld met nieuwe accenten ter uitvoering van de KRW; • Verminderd toestaan van grondwaterbedreigende activiteiten, zoals het aanleggen van buisleidingen, de toepassing van bodemwarmtewisselaars in milieubeschermingsgebieden • melding van calamiteit binnen beschermingszone met prioriteit behandelen; 	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe accenten worden gegeven ter uitvoering van de KRW en ter vergroting van de effectiviteit om doelen te halen. Aandachtspunt voor het Grondwaterplan is dat de effectiviteit om doelen van de KRW te halen, daadwerkelijk wordt vergroot.

GRONDWATERPLAN 2008 – 2013
PROVINCIE UTRECHT

Concept ontwerp - versie 11 april 2007